

กระบวนการทัศน์
และหลักคิดของคนไทยในปัจจุบัน
ในมุมมองหลักการทางวิชาการ
สาขาสังคมศาสตร์

กระบวนการทัศน์และหลักคิด
ของคนไทยในปัจจุบัน
ในมุมมองหลักการทางวิชาการ
สาขาสังคมศาสตร์

เสนอ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

โดย

ดร.สุนทร คุณชัยมั่ง

กระบวนการคิดและหลักคิดของคนไทยในปัจจุบัน ในมุมมองหลักการทางวิชาการ สาขาสังคมศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2561

จำนวน 500 เล่ม

● ที่ปรึกษา :

คณะทำงานจัดการความรู้และติดตามประเมินผลภายใต้คณะอนุกรรมการ
เตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21

พัชรา อุบลสวัสดิ์

วณิ ปิ่นประทีป

● บรรณาธิการ :

พลเดช ปิ่นประทีป

สุนทร คุณชัยมั่ง

● ผู้ประสานงานการจัดพิมพ์ :

ประภาพร พูลเพิ่ม

● จัดพิมพ์โดย :

สำนักงานโครงการจิตอาสาพระราชัฐเพื่อสังคมสุขภาวะ (สอปร.)

อาคาร 10 ชั้น สถาบันบำราศนราดูร ชั้นที่ 4 เลขที่ 126/146

ซอยติวานนท์ 14 ตำบลตลาดขวัญ ถนนติวานนท์

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0 2580 4811 โทรสาร 0 2580 4811

● ออกแบบ/จัดพิมพ์ :

บริษัท สำนักพิมพ์สื่อตะวัน จำกัด

48/84 หมู่บ้านขวัญเจริญแลนด์ หมู่ที่ 4 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย

ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

คำนำ

ในประกาศราชกิจจานุเบกษาเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 มีวิสัยทัศน์ว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นกรอบทิศทางนโยบายสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะยาว ที่จะมีผลต่อการกำหนดแผนงานโครงการและการจัดสรรงบประมาณประจำปีของประเทศ อย่างต่อเนื่องในระยะ 20 ปี ข้างหน้า

อย่างไรก็ตาม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ยังมีปัจจัยความท้าทายและความห่วงใยหลายประการจากคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและวิถีคิดของคนไทยในหลายเรื่อง ที่อาจเป็นปัญหาอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ และชุมชนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล

ดังที่รัฐบาลได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีมานั่งเป็นประธานด้วยตนเอง และ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อประสานและบูรณาการการดำเนินงานของทุกภาคส่วน เพื่อเตรียมความพร้อมของคนไทยในศตวรรษที่ 21 รองรับปรับเปลี่ยนตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 รวมทั้งขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อสร้างกระบวนทัศน์ และหลักคิดที่เหมาะสมให้กับคนไทย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม สช.เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและวิถีคิดของคนไทยและสังคมไทย เพื่อสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะยาว

หนังสือรายงาน การประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทัศน์และหลักคิดของคนไทยในปัจจุบัน ในมุมมองหลักการทางวิชาการสาขาสังคมศาสตร์ ฉบับนี้ ได้รับการสนับสนุนการดำเนินการจาก สช.สาระสำคัญของหนังสือได้สะท้อนมุมมองหลักการทางวิชาการสาขาสังคมศาสตร์ได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ของแสง ในเรื่องการตระหนักรู้ร่วมกันของสังคม(Collective Consciousness) การเห็นอกเห็นใจในผู้อื่น (Compassion) การเลียนแบบและการทำตามสังคม (Imitation) และการมีมุมมองที่จำกัดแบบ Functionalist

สำหรับการศึกษาว่าด้วยกระบวนการทัศน์และแนวคิดของคนไทยที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีเรื่องการตระหนักรู้ร่วมกันของสังคมสำหรับคุณธรรม 5 ประการ เพื่อเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 เรื่องจิตสาธารณะและเรื่องความรับผิดชอบนั้น สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

หนังสือได้นำเสนอเรื่องราวกรณีศึกษา ว่าด้วยการรณรงค์ประเด็นเชิงบวกทางสังคมใน 2 กรณีคือ กรณีการวิ่งบริจาคของ ตูน บอดี้สแลม และกรณีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีบทเรียนที่สำคัญคือ 1) การเปลี่ยนมิติการรณรงค์โดยรัฐ เป็นภาคส่วนเอกชน หรือภาคประชาสังคม คนที่มีชื่อเสียง เป็นคนมีคุณภาพและ

มีความสามารถ 2) การเน้นการจัดการที่มีความร่วมมือที่หลากหลาย
3) ความสำคัญต่อมิติความเป็นมนุษย์

การศึกษาเรียนรู้นี้เป็นประเด็นมุมมองทางสังคมศาสตร์ ผู้เขียนมีมุมมองในสองแบบแผน คือ แบบที่เป็นไปโดยสถาบันทางสังคม เช่นโรงเรียน ขนบธรรมเนียมประเพณี กับแบบที่เป็นความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันแต่ละคน ซึ่งล้วนส่งผลต่อกระบวนการทัศน์ และหลักคิดของคนไทยทั้งสิ้น

สข. ในฐานะผู้สนับสนุนการศึกษา และเผยแพร่ผลงานชิ้นนี้ ขอขอบคุณ อาจารย์สุนทร คุณชัยมั่งในฐานะผู้วิจัย และท่านศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์ ผู้ให้กรอบแนวคิดและคำปรึกษา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้ และข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาแสดงในหนังสือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้สนใจและต่อหน่วยงานองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีคิดของคนไทยให้มีความเหมาะสม และเท่าทันต่อสถานการณ์ ตามควรแก่กรณี.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญ	3
วัตถุประสงค์	4
วิธีการ	5
กรอบการศึกษา (Framework)	6
บทที่ 2 หลักคิด กระบวนทัศน์ทางสังคม และการรณรงค์	7
แนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม	9
แนวคิด/ ทฤษฎี และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดการ แบบธรรมาภิบาล	16
หลักคิดและกระบวนทัศน์ “ไทย”	27
บทที่ 3 กรณีศึกษาว่าด้วยการรณรงค์ประเด็นเชิงบวกทางสังคม ...	51
การวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของตูน บอดี้สแลม	54
การช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน - จังหวัดเชียงราย	58
สรุป	64
ข้อเสนอแนะ	67

บทที่ 4 ข้อเสนอแนะ	71
ระดับยุทธศาสตร์	73
ลักษณะของการดำรงอยู่ขององค์ประกอบ/ เป้าหมาย 5 มิติ	75
ประสานผลจากการเคลื่อนไหวฐานราก/ ขบวนการทางเลือก	76
การจัดการ	78
บรรณานุกรม	80

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญ

จากเอกสารของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีประเด็นโดยสรุปที่เกี่ยวข้องกับความไม่พร้อมหรือความไม่เหมาะสมของลักษณะทางสังคมของไทยที่จะก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ตามนโยบาย Thailand 4.0 เช่น 1) การดูแลตัวเองไม่ดีพอ 2) มีปัญหาด้านคุณธรรม 3) ขาดความคิดสร้างสรรค์ 4) มีปัญหาด้านคุณภาพ 5) ขาดดุลยภาพ โดยเฉพาะการเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน และ 6) การดูแลลูกหลานไม่ดีพอ ส่วนนี้ปรากฏรายละเอียดเพิ่มเติมในความเป็นมาและความสำคัญของแผนงานสร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทย

การเตรียมความพร้อมด้านสมรรถนะของความเป็นคนไทยในศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องมีการปรับเปลี่ยนเรื่องสำคัญ ๆ 2 เรื่องด้วยกัน คือ 1) การปรับเปลี่ยนด้านการเรียนรู้ (Transition of Learning) (2) การปรับเปลี่ยนด้านค่านิยมและวัฒนธรรม (Transition of Culture) การปรับเปลี่ยนด้านค่านิยมและวัฒนธรรมนั้น ตามแผนงานสร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมของคนไทย กำหนดให้มืองค์ประกอบ/ เป้าหมายของกระบวนทัศน์และหลักคิดสำคัญขั้นต้น 5 ประการ ประกอบด้วย (1) **ความพอเพียง** คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง มีเหตุมีผล ใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีความพอประมาณ พอดี ไม่เบียดเบียนตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ประมาท สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง (2) **ความมีวินัย** คือ การยึดมั่นและรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ทั้งวินัยในตนเองในการผลักดัน

ชีวิตให้ก้าวหน้า วินัยในองค์กร สังคม ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และ
 การพ้องกฎหมาย (3) **ความสุจริต** คือ ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์ สุจริต ยึด
 มั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมทั้งปวง กล้า
 ปฏิเสธการกระทำที่ไม่ซื่อตรง ไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลอื่นที่จะทำให้ส่วนรวมเกิด
 ความเสียหาย (4) **การมีจิตสาธารณะ** คือ การเป็นผู้ที่ใส่ใจต่อสังคมสาธารณะ
 และอาสาลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันมิใช่หน้าที่ของตน ด้วยความรัก
 ความสามัคคี เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ โดยมีได้หวังผล
 ตอบแทน (5) **ความรับผิดชอบ** คือ รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และ
 ต่อสังคมในสิ่งที่ตนคิด พูด และทำ ฯลฯ

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบ/เป้าหมายของกระบวนการทัศน์
 และหลักคิดสำคัญขั้นต้น 5 ประการที่เกี่ยวกับ (1) ความเกี่ยวข้องกับ
 องค์ความรู้ (2) คุณลักษณะและสมรรถนะของกระบวนการทัศน์และหลักคิด -
 เชิงบวก/ เชิงลบ (3) ประมวลข้อแนะนำที่มีต่อกระบวนการทัศน์และหลักคิด
 สำคัญทั้ง 5 ประการที่ควรจะเป็นสำหรับประเทศและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21
2. จัดทำข้อแนะนำสำหรับการกำหนดประเด็น เนื้อหา และการ
 สนับสนุนการขับเคลื่อนงานสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสม
 สำหรับคนไทย

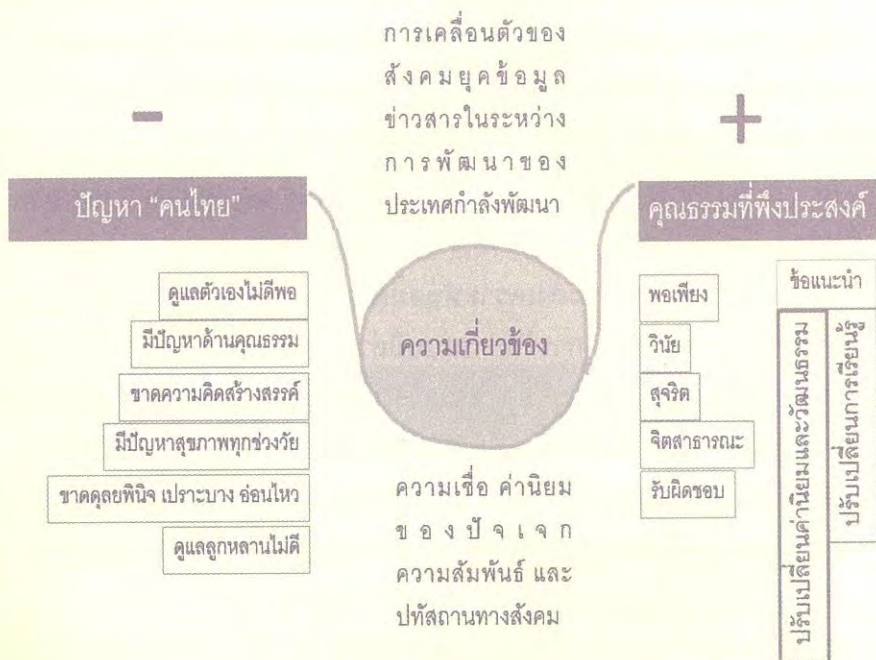
1.3 วิธีการ

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์และหลักคิดสำคัญขั้นต้น 5 ประการของคนไทย จากแหล่งทุติยภูมิ ทั้งจากรายงานการวิจัย บทความ รายงานข่าวจากสื่อมวลชน การแสดงความคิดเห็นของบุคคลสาธารณะที่มีไว้ในพื้นที่สื่อสาธารณะต่าง ๆ

2. การศึกษาข้อมูลตาม 1. มีทั้งกรณีที่เป็นงานภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. การศึกษานี้ จะสังเคราะห์ข้อมูลจากการประมวลโดยอิงกรอบทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ การจัดการแบบมีส่วนร่วม/ ธรรมนูญ การให้ความสำคัญกับกรอบคิด/ มุมมองที่จะสร้างผลลัพธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากกว่าจะยึดตามหลักของโครงสร้างหน้าที่ของความเป็นสถาบันทางสังคม ฯลฯ ในขณะเดียวกัน ก็จะคำนึงถึงการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยที่กำลังจะผ่านจากสภาวะสังคมในปัจจุบันเข้าสู่สังคมใหม่ตามวิถีความสัมพันธ์ที่มีเครือข่ายดิจิทัลเป็นส่วนประกอบสำคัญของโครงสร้าง

1.4 กรอบการศึกษา (Framework)

บทที่ 2
หลักคิด
กระบวนการทัศน์ทางสังคม
และการรณรงค์

หลักคิด กระบวนทัศน์ทางสังคม และการรณรงค์

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในบทนี้ จะเป็นการค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายถึงปรากฏการณ์ทางสังคม การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล และการรณรงค์ และรวบรวมการศึกษาว่าด้วย หลักคิดและกระบวนทัศน์ รวมทั้งการตั้งคำถามและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อหลักคิดและกระบวนทัศน์ของคนไทยในปัจจุบัน โดยจะแบ่งหัวข้อย่อย เป็น 3 ส่วน คือ (1) แนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม (2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสังคมแบบธรรมาภิบาล (ส่วนที่ 1 และ 2 เพื่อประกอบต่อการจัดทำแนวทางการปรับหลักคิดและกระบวนทัศน์) และ (3) หลักคิดและกระบวนทัศน์ของคนไทยในปัจจุบัน

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม

2.1.1 การตระหนักรู้ร่วมกันของสังคม (Collective Consciousness)

Emile DurKheim กล่าวถึงเรื่อง การตระหนักรู้ร่วมกันของสังคมไว้ในหนังสือเรื่อง การแบ่งงานกันทำในสังคม (The Division of Labour in Society, A Study of the Organization of Higher Societies) เมื่อปี 1893 โดยอธิบายว่า ในขณะที่สังคมปรับเปลี่ยนจากเกษตรกรรม - ชนบท มาเป็นสังคมอุตสาหกรรม - เมือง พร้อม ๆ กับวิถีการทำงานแบบใหม่ที่เป็นแบบแบ่งงานกันทำนั้น ด้านหนึ่ง ได้เปลี่ยนวิถีความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนเปลี่ยนไปจากเดิมที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด ใช้ชีวิตประจำวันตามขั้นตอน

การผลิตทางเศรษฐกิจร่วมกัน อีกด้านหนึ่ง สังคมก็สร้าง “จิตร่วม” ทางสังคม ขึ้นใหม่ โดยนำเอาการตระหนักรู้ต่อชั่ว/ดีหรือการตระหนักรู้ร่วมกัน” (Collective Conscience or Collective Consciousness) อันเป็นผลมาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกลไกในการจัดระเบียบเรื่องต่าง ๆ ในสังคมให้เป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ (Social order) การที่คนเรามีความคิดเห็นและยอมรับในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน ย่อมจะยอมรับและถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอ สังคมจะก่อรูปร่าง การตระหนักรู้ร่วมกัน ตามผลของการรวมตัวกันตามความเชื่อและทัศนะร่วม ที่มีความคิดเห็น มีความชอบ ชื่นชม เล็งเห็นคุณค่า และบูชาในเรื่องเดียวกัน ในระหว่างที่สังคมกำลังพิจารณาความเหมือน ความต่างในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเห็นว่าเรามีความเหมือนและต่างกับใครอยู่นั้น เท่ากับตัวเรากำลังสร้างความเฉพาเจาะจงหรือสร้างแตกต่างจากคนอื่นเป็นเทียบเคียงไปพร้อมกันด้วยหรือที่เรียกกันว่า การสร้างความแตกต่างทางสังคม (Social differentiation) กล่าวได้ว่า การสร้างการตระหนักรู้ร่วมกันของสังคมนั้น จะขยายตัวและเป็นพลังกดดันจากคน ๆ หนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งในสังคม จะนำไปสู่ปรากฏการณ์ทางสังคมที่ Durkheim อธิบายว่า การอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมโดยผู้อื่น ยิ่งไปกว่านั้น ยังจะมีการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของมวลชนกลุ่มหนึ่งโดยมวลชนอีกกลุ่มหนึ่ง - ไม่ใช่เจ้าของเรื่องอธิบาย (Aron. 2009)

2.1.2 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Compassion)

Charles Darwin เจ้าของทฤษฎีวิวัฒนาการ ได้เขียนบทความเรื่อง The Decent of Man and Selection in Relation to Sex เมื่อปี 1871 โดยยกเอาเหตุการณ์ที่ลิงบาบูกำลังทำร้ายผู้ดูแลสวนสัตว์ ในขณะที่มีลิงตัวเล็ก ๆ ฝูงหนึ่ง ที่ได้รับการดูแลและเป็นเพื่อนจากผู้ดูแลสวนสัตว์ และ

เคยถูกลิงบาบูทำร้ายมาก่อน เมื่อฝูงลิงเห็นเหตุการณ์นั้น จึงได้ส่งเสียง และร่วมกันเข้าไปรุมกัดลิงบาบู แม้ว่าจะไม่สามารถเอาชนะลิงบาบูก็ตาม แต่การกระทำของฝูงลิงตัวเล็กเหล่านั้น ก็ได้ทำให้ลิงบาบูชะงักและเป็น จังหวะที่ทำให้ผู้ดูแลสวนสัตว์หนีเอาตัวรอดมาจากเหตุการณ์นั้นได้ Darwin สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ปฏิกริยาของความเห็นอกเห็นใจ หรือปฏิกริยาที่ จะเข้าช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน จากคนที่เคยเดือดร้อนมาก่อนหรือรับรู้ได้ ในความเดือดร้อนนั้น ๆ ย่อมจะเกิดขึ้นได้เสมอ ๆ และความรู้สึกละเมียดใน สัตว์ เช่น ฝูงลิงตามตัวอย่างที่พูดถึง Darwin มีความเห็นโดยสรุปว่า การดำรงอยู่ของคนเราตั้งอยู่บนความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รวมทั้ง ปกป้องการอยู่ร่วมกันของชุมชน การรุกรานจากผู้อื่น แล้วขยายวงให้กว้าง ออกไปตามความเกี่ยวข้องของผู้คนไม่ว่าจะชาติหรือชนเผ่าใดก็ตาม ซึ่งเป็น เรื่องที่คอยย้ำเตือนต่อกันและกัน ส่งต่อเป็นสายใยในความสัมพันธ์นี้จาก รุ่นสู่รุ่น ซึ่งจะประกอบไปด้วย หน้าที่รับผิดชอบ (Duty) การเสียสละ (Selflessness) และยึดหลักการที่เห็นประโยชน์ที่มีต่อผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (Altruism) (Ekman, 2010)

อนึ่ง จากการทบทวนประเด็นของ Darwin โดย Ekman ข้างต้น ยังย้ำ ว่า มักจะความเข้าใจผิดในสำนวนที่ว่า “ผู้ที่รอดคล่องที่สุดกับสภาพแวดล้อม จะเป็นผู้อยู่รอด” (The survival of the fittest) ว่าเป็นของ Charles Darwin แท้ที่จริงแล้วสำนวนนี้ เป็นข้อสรุปของ Herbert Spencer ที่มีต่อ งานของ Darwin (Ekman, 2010)

2.1.3 การเลียนแบบทำตามกันทางสังคม (Imitation)

Gabriel Tarde มีผลงานสำคัญ 2 เรื่องคือ The Law of Imitation (1890) และ The Social Logic (1895) ทั้งสองเรื่องมีความเกี่ยวข้องกับการตกผลึกภายใน (Implicitly) และการแสดงออก (Explicitly) ต่อภายนอก

ของคนเรา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีของเทคนิคการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรม Tarde เน้นว่า ตัวชี้้นำของการพัฒนาทางสังคม ไม่ได้เกิดจาก กฎทั่วไปของความคลุมเครือ ไม่มีบุคลิกลักษณะ หรือลักษณะของความ ชัดแจ้ง แต่เป็นไปโดยการริเริ่มที่จะปรับแต่งของปัจเจกบุคคล (ผู้คิดค้น ริเริ่ม สร้างสรรค์) ซึ่งจะอธิบายได้จากการประดิษฐ์ การค้นพบ และการสร้าง นวัตกรรม แล้วสิ่งเหล่านั้นจะถูกใช้งานแพร่หลายในสังคมด้วย “การเอาอย่าง/ เลียนแบบตามกันของคนในสังคม” (Imitation) ดังนั้น พื้นฐานของ การพัฒนาสังคมจะขึ้นอยู่กับ Invention - imitation (Tarde. 1903)

การทำอะไรซ้ำ ๆ กันและการรวบรวมเรื่องที่เหมือน ๆ กันนี้ จะเป็น เรื่องที่สามารถอธิบายได้ทั้งตามข้อเท็จจริงและตามความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งแบบนี้ได้ เช่น คนนับถือศาสนาเพิ่มขึ้น และแบบไม่ใช้จำนวนนับ แต่อธิบายตามนัยของปัจจัยที่แสดงออกหรือการกระทำทางสังคม เช่น รูปแบบความนิยม (Fashion) ขนบธรรมเนียม (Custom) การชอบเหมือน ๆ กัน (Sympathy) การเชื่อฟัง (Obedience) การศึกษา (Education) การปรึกษาหารือ (Deliberative) และสัญชาตญาณ (Instinctive) นอกจากนี้ แล้ว ในทางฟิสิกส์และชีววิทยา ก็มีการอธิบายเรื่องของการทำซ้ำ ๆ กันนี้ โดยเรื่องของการเคลื่อนไหวแบบสั่นสะเทือน (Vibratory Movements) โดยที่ Tarde เห็นว่าเรื่องของการทำซ้ำ การสั่นสะเทือน การส่งต่อรุ่นต่อรุ่น และการเลียนแบบเอาอย่างกันทางสังคม เป็นเรื่องเดียวกัน (Tarde. 1903)

2.1.4 ตัวอย่างข้อจำกัดของกรอบคิด/มุมมองแบบ Functionalist

ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มักจะ นำไปสู่การค้นคว้าที่ทำงานการศึกษาหาค้นคว้าตัวลงไปอย่างน่าเสียดาย โดยทั่วไปจะเกิดขึ้นจากการสร้างกรอบและความหมายตามความเกี่ยวข้อง ที่ครอบคลุม ยกตัวอย่าง จุดอ่อนด้านมุมมองของนักวิชาการที่ศึกษา

เรื่อง Social Sanctions โดยส่วนใหญ่ จะให้ความสำคัญแบบหน้าที่นิยม (Functionalist approach) คือ จะดูที่สังคมลงโทษต่อผู้ฝ่าฝืนปทัสถานทางสังคมนั้นหรือไม่อย่างไร มุมมองดังกล่าว มองข้ามไปว่าการลงโทษโดยสังคม นั้น แท้ที่จริงจะเป็นผลโดยรวมของการสะสมการเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็งของปทัสถานทางสังคม (เปรียบเสมือนการสะสมพลังงานศักย์) ซึ่งเป็นการทำงานเชิงบวกของกระบวนการทางสังคมเป็นต้นทุนเสียก่อน จึงจะมาร่วมแสดงเป็นการปฏิบัติการลงโทษ (เปรียบเสมือนการทำงานของพลังงานจลน์) ต่อผู้ฝ่าฝืนปทัสถานทางสังคมได้ ในเรื่อง Social Sanctions นี้ ก็มีนักวิชาการอีกจำนวนหนึ่งที่อธิบายตามความหมายกว้าง คือ หมายรวมถึงการจัดการทั้งเชิงบวกต่อสังคมทั่วไป (Positive social sanctions) และเชิงลบต่อผู้กระทำความผิด (Negative social sanctions) เช่น แร็ดคลิฟฟ์ - บราวน์ (Radcliffe - Brown, 1952) วิตเมเยอร์ (Whitmeyer, 2002) เน็ตเทอร์ (Netter, 2005) และเวอร์บูน และดิจเก (Verboon and Dijke, 2010) (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2559)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีว่าด้วยการตระหนักรู้ร่วมกันของสังคม ที่ Durkheim สรุปได้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในห้วงของการเปลี่ยนผ่านของสังคมเกษตรกรรม/ชนบท เข้าสู่อุตสาหกรรม/เมืองของยุโรปในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เป็นการบ่งชี้ลักษณะของการผลิตความคิดขึ้นใหม่ในระหว่างการสร้างความเป็นเอกภาพ (Unity) ขึ้นใหม่ และการสร้างสถานะตรงกันข้ามเป็นความแตกต่าง (ขึ้นใหม่) ที่สอดคล้องกับกระบวนการและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมจากวิถีแบบชนบท - เกษตรกรรม เข้าสู่สถานะใหม่ที่เป็นวิถีเมือง - อุตสาหกรรม ดังนั้น การศึกษาว่าด้วยกระบวนการทัศน์และหลักคิดของคนไทยในปัจจุบัน จึงจำต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมที่มีมาต่อเนื่องจากเกษตร/ชนบทเข้าสู่

อุตสาหกรรม/เมือง ตามผลของการวางแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะแผนว่าด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการทดแทนการนำเข้า การยกระดับเข้าสู่อุตสาหกรรมหนัก และการพึ่งพาเทคโนโลยีความรู้ขั้นสูง นับต่อเนื่องมาจนปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โลกดิจิทัล ซึ่งทวีความเข้มข้น รุนแรง ทั้งผลจากปัจจัยทั้งในและต่างประเทศพร้อม ๆ กับการความยุ่งเหยิงของการจัดระเบียบทางสังคม

ประเด็นต่อมา ก็คือ คุณลักษณะของคุณธรรม 5 ประการที่เป็น องค์ประกอบ/เป้าหมายของกระบวนการทัศน์และหลักคิดใหม่ตามแผนงาน สร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดใหม่ที่เหมาะสมของคนไทยในศตวรรษที่ 21 นั้น มีอย่างน้อย 2 เรื่อง คือ จิตสาธารณะและความรับผิดชอบ จะสอดคล้องกับความเห็นของ Darwin ที่เห็นว่า การอยู่ร่วมกันของคนเราตั้งอยู่บนความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งปกป้องการรุกรานจากผู้อื่น และ จะทำหน้าที่ส่งต่อรุ่นต่อรุ่นด้วยเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง คือ หน้าที่รับผิดชอบ การเสียสละ และการยึดหลักการที่เห็นประโยชน์ที่มีต่อผู้อื่นเป็นที่ตั้ง ดังนั้น การที่จะรณรงค์ในเรื่องคุณธรรม 5 ประการ จึงจำเป็นที่จะต้องสำรวจ ลักษณะการทำงานตามกลไกต่าง ๆ ของสังคมที่ต่อทั้ง 3 เรื่องข้างต้น ว่ามี อะไรที่เบี่ยงเบนไปจากความเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ของสังคม หรือ ปทัสถานทางสังคมที่มีอยู่ หรือจะพูดให้มีรายละเอียดลงไปอีกได้ว่า เรื่องของ จิตสาธารณะและความรับผิดชอบ นั้น เป็นเรื่องที่จะพัฒนาให้มีเพิ่มพูน มากยิ่งขึ้นไปอีก (เพื่อรับมือต่อสถานการณ์เชิงลบใหม่ที่รุกกล้าเข้ามา) หรือ เป็นการซ่อมแซมการประพฤติดิปฏิบัติที่บ่อนเซาะปทัสถานทางสังคมที่มีอยู่ (เพื่อขจัดเงื่อนไขที่ถ่วงรั้งความสามารถทางสังคมที่จะรับมือต่อสถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ของสังคม)

สาระสำคัญว่าด้วยแนวคิดการเอาอย่าง/เลียนแบบตามกันทางสังคม เป็นเรื่องจะนำมาใช้ประกอบในการวางแผนงานว่าด้วยการสร้างกระบวนการทัศนและหลักคิดที่เหมาะสม ว่าจะทำกันขึ้นอย่างไร โดยส่วนใหญ่แล้ว การวิเคราะห์เรื่องเช่นนี้ จะให้ความสำคัญไปยังเรื่องการสื่อสาร และการสร้างความรู้ในตามระบบของสถาบันการศึกษา ฯลฯ แต่ในกรณีของการเอาอย่าง/เลียนแบบตามกันทางสังคม นั้น เป็นการสื่อสารเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ได้ และสัมผัสได้จริงของคนในสังคมเป็นหลัก ดังนั้น การสร้างกระบวนการทัศนและหลักคิดใหม่ที่จะสร้างขึ้นจะต้องสอดคล้องกันระหว่าง “หลัก” กับ “เหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคม” หากหลักที่ต้องการสร้างกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นไม่มีความสอดคล้องกัน ย่อมจะทำให้การยอมรับในหลักที่จะสร้างลดลงและจะเป็นหลักที่สร้างขึ้นไม่ได้ เช่น การบังคับใช้กฎหมายที่ต่างกันระหว่างคนรวยกับคนจนในการรुक้าที่สาธารณะ การครอบครองที่ดินและป่า (กรณีของเสือดำ และตายายเก็บเห็ด ฯลฯ) เป็นต้น

จากแนวคิดและทฤษฎีสำคัญ ๆ ทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวถึงข้างต้น จึงทำให้การศึกษาระบวนการทัศนและหลักคิดของคนไทยนี้ ตั้งอยู่บนการคิดวิเคราะห์แบบยึดตามค่านิยมของเรื่องใดเรื่องหนึ่งแบบเธรตรง แต่จะยึดโยงเรื่องที่ศึกษาเข้ากับสถานการณ์หนึ่ง ๆ อิงกับแบบแผนการสร้างองค์ความรู้และวิธีวิทยาที่ตั้งอยู่บนกรอบที่ไม่ตายตัว สันไหลไปตามที่ตั้งของบริบทแวดล้อมในเรื่องนั้น ๆ จะทำให้แง่มุมของการสังเคราะห์ มีความทันสมัยและสอดคล้องความเป็นปัจจุบัน และมีความเพียงพอที่จะเป็นเข็มทิศชี้นำไปยังอนาคตได้ เช่นเดียวกับการศึกษาเรื่อง Social sanctions ที่ให้ความแบบกว้างที่นับรมเอา Positive social sanctions กับ Negative social sanctions

2.2 แนวคิด/ทฤษฎี และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดการแบบธรรมาภิบาล

2.2.1 การอภิบาลความร่วมมือ (Collaborative Governance)

Donahue and Zeckhauser (2006) ระบุว่า “...Collaborative Governance เป็นทฤษฎีย่อยของความร่วมมือของรัฐและเอกชน (Public - Private Collaboration) เป็นทางเลือกของผู้บริหารที่จะบริหารงานร่วมธุรกิจเอกชนที่จะสนองตอบต่อบริการสาธารณะ ที่มีการรวมเอาเรื่องต่าง ๆ เข้าด้วยกัน คือ (1) การสร้างความแนบแน่น (2) การร่วมกันสร้างสรรค์ และ (3) การรวมภาคส่วนนอกรัฐ...” ในทางวิชาแล้วเรื่อง Collaborative governance เป็นหนึ่งในวิชาสาขาของการบริหารสาธารณะแบบใหม่ (New public management) ที่มุ่งจะอธิบายต่อความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และความร่วมมือกับภาคเอกชน ซึ่งโดยปกติจะเป็นฝ่ายตรงกันข้าม เป็น Cross - sector collaboration (Bardach. 1998)

Collaborative Governance พัฒนารุ่งขึ้นหลังจากแนวคิดเรื่องการจัดการแบบหุ้นส่วนพันธมิตรระหว่างภาครัฐกับเอกชน หรือ Public - Private Partnership หรือ PPP ได้กลายเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปหลายสิบปีผ่านไปแล้ว โดยมีการพัฒนาแนวคิดนี้ในการอธิบายงานขององค์กรแบบไม่แสวงหากำไรหรือเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านสวัสดิการทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่องของการแบ่งเบาภาระของภาครัฐไปยังภาคเอกชนและภาคประชาสังคม หรือกล่าวอีกด้านหนึ่งว่าเป็นพัฒนาการของความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของภาคส่วนที่สาม (Third - party actors) (Donahue and Zeckhauser. 2006)

การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรนั้น ไม่ว่าจะจะเป็นไปโดยรูปแบบใดก็ตาม

ไม่ว่าจะเป็นแบบแนวร่วม (Coalitions) แบบความร่วมมือ (Collaboration) แบบหุ้นส่วนพันธมิตร (Strategic partnerships) ฯลฯ ต่างมีวิวัฒนาการและมีรูปร่างของการรวมเข้าด้วยกันอย่างใดอย่างหนึ่ง (Olson. 1965) มีความพยายามที่จะสร้างความเห็นพ้องและสร้างผลลัพธ์ในระดับปลายทางร่วมกัน (Ouchi. 1980) และหากมีการเจรจาต่อรองร่วมกันเพื่อการใดการหนึ่ง ก็จะเกิดเป็นความร่วมมือแบบแนวร่วม (Coase. 1937) ทั้งนี้ ลักษณะของระดับความเข้มข้นของความร่วมมือที่บ่งบอกลักษณะของการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่น ตามแบบแผนของความร่วมมือแบบข้ามฝ่าย (Nee. 1998) ไม่ใช่ความร่วมมือที่เป็นงานภายในขององค์กรที่จะเกิดขึ้นตามคำสั่งการตามสายการบังคับบัญชา หรือเป็นงานที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติเป็นองค์ประกอบตามกฎหมาย ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการเจรจาต่อรอง ตามความคิดเห็นว่าด้วยความร่วมมือของ Coase เป็นสำคัญ กรณีดังกล่าวจะสอดคล้องกับลักษณะของการรวมตัวกันทางธุรกิจแบบ Corporate alliances และเป็นเรื่องหนึ่งของกระบวนการตาม Collaborative Governance มากกว่าที่จะเป็นไปแบบ Strategic partnerships ที่จะอ้างอิงตามฐานอำนาจตามข้อกฎหมายเป็นสำคัญ (Donahue and Zeckhauser. 2006)

อภิชัย พันธเสน และสถาพร เริงธรรม อธิบายลักษณะของการอภิบาลความร่วมมือว่า เป็นการบริหารองค์กรในรูปแบบใหม่มุ่งเน้นต่อการจัดการแก้ไขปัญหายากซับซ้อน โดยมีที่ก้าวพ้นไปจากรูปแบบโครงสร้างหน้าที่ขององค์กรภาครัฐแบบเดิม เป็นการบริหารงานที่เปลี่ยนทิศทางการจัดการตามลำดับขั้นตอนหรือตามช่วงชั้นบังคับบัญชา ไปสู่การบริหารงานที่มีความยืดหยุ่น มีการกระจายอำนาจและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรและระหว่างภาคส่วนกันไปตามบริบทของเครือข่ายมากขึ้น มีรูปแบบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (อภิชัย และสถาพร. 2553)

2.2.2 Collective Impact ความสำเร็จของกระบวนการทางสังคมกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

Kania & Kramer ได้พัฒนาทฤษฎีจากการสรุปความสำเร็จของการทำงานร่วมมือขององค์กรแบบความร่วมมือที่ร่วมกันหลายฝ่ายในการจัดการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่มีความซับซ้อน มีการสะสมและถูกละทิ้งมาเป็นเวลานาน Kania & Kramer ได้อ้างอิงแนวคิดที่ว่าด้วยการแยกแยะประเด็นปัญหาที่ต่างกันระหว่าง Technical problem ซึ่งเป็นข้อติดขัดในระดับเทคนิคที่สามารถจัดการแก้ไขได้โดยการปฏิบัติงาน กับ Adaptive problem หรือ Adaptive challenge ที่มีลักษณะของปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นการตัดสินใจที่จะต้องอาศัยฐานความรู้ ประสบการณ์ และดุลยพินิจของผู้บริหาร รวมทั้งจะต้องอาศัยความร่วมมือที่มากกว่าการจัดการโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยลำพัง

Kania & Kramer ได้ศึกษากรณีการแก้ไขปัญหาสังคมของ Strive ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร (NPOs) ที่แก้ไขปัญหาเด็กมัธยมละทิ้งการเรียนหนังสือ ที่เมือง Cincinnati มลรัฐ Kentucky ของ USA โดยเป็นงานที่สร้างความร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นมากกว่า 300 แห่ง ที่จะร่วมระดมทุนเพื่อดำเนินงานตามโครงการด้วยกันโดยร่วมกับเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ ผู้แทนโรงเรียนในระดับเขต นายกสมาคมมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยชุมชน ผู้บริหารองค์กรกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาและองค์กรไม่แสวงหากำไร แม้กระทั่งผู้เป็นติวเตอร์ โดยนำเอาประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการละทิ้งการเรียนหรือการไม่เรียนหนังสือของเยาวชนซึ่งเป็นปัญหาเดียวกันของ USA ที่เป็นประเทศที่มีคุณภาพของการศึกษาดกต่ำลงมาอยู่ในลำดับที่ 18 ใน 24 ประเทศที่พัฒนาแล้ว โครงการร่วมที่ Strive คิดค้นร่วมดำเนินการในพื้นที่นี้ คือ การตั้งคำถามกับคนในสังคมว่าจะมีอะไรดีขึ้นบ้างเมื่อเด็กละทิ้งการเรียนกลางคัน โดยสร้าง

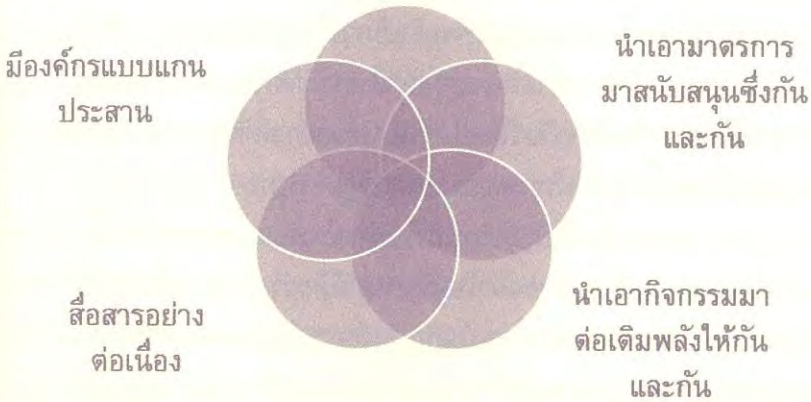
โครงการรณรงค์ “จากอุ้งมือไปจนถึงการสร้างอาชีพ” จัดตั้งเครือข่าย Student Success Networks (SSN) มีการจัดประชุมพี่เลี้ยงและผู้ประสานกิจกรรมในทุก ๆ 2 สัปดาห์ ผลจากการดำเนินงานตามโครงการนี้ติดต่อกัน 3 ปี ปรากฏว่า ผลการเรียนรู้ของเด็กดีขึ้น สามารถลดการละทิ้งการเรียนของเด็ก และเป็นที่น่าสนใจต่อการขยายพื้นที่รณรงค์ออกไปในเขตอื่น ๆ

นอกจากการทำงานแบบความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จของ Strive ข้างต้นแล้ว ยังมีความสำเร็จของการดำเนินงานความร่วมมือขององค์กรภาคประชาสังคม รัฐ และเอกชน ในลักษณะเดียวกันอีก 2 แห่ง คือ (1) การรณรงค์ของฟีนฟูแม่น้ำ Elizabeth ตอนใต้ของมลรัฐ Virginia ที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม ของ Marjorie Mayfield Jackson ซึ่งเป็นนักพัฒนาองค์กรเอกชน (NGOs) ที่ทำงานโดยความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มากกว่า 100 องค์กร ทั้งรัฐบาลท้องถิ่น นักธุรกิจท้องถิ่น ชุมชนที่รวมตัวกัน โรงเรียน องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย รัฐบาลกลางโดยหน่วยงานด้านปกป้องสิ่งแวดล้อม และ กองทัพเรือ การดำเนินงานในโครงการนี้มีการแบ่งโครงการย่อย 18 โครงการตามจุดที่เป็นความสนใจของกลุ่มที่มาทำงานร่วมกันข้างต้น เห็นเป็นกรณีเหมาะสมที่จะรณรงค์ ผลของการดำเนินงานตลอด 15 ปี ในโครงการนี้สามารถฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ชุ่มน้ำของแม่น้ำกลับคืนมาได้ 1,000 เอเคอร์ ลดสารแขวนลอยลงไปมากกว่า 215 ล้านปอนด์ ลดสารก่อมะเร็งลงไปได้ 6 เท่าตัว ปลาและหอยที่เคยสูญหายไป กลับคืนสภาพเดิม 27 สายพันธุ์ (2) โครงการ Shape up Somerville ที่แก้ไขปัญหาลูกที่อ้วนเกินไปของมลรัฐ Massachusetts ซึ่งรณรงค์โดย Christina Economos อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Tufts University เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค มูลนิธิ Robert

Wood Johnson, Blue Cross Blue Shield, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นักการศึกษา นักธุรกิจ องค์การไม่แสวงหากำไร และกลุ่มพลเมือง ร่วมกัน ดำเนินตามโครงการที่มีอยู่แบบประสานและสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมของโครงการร่วมครั้งนี้ที่น่าสนใจ เช่น การจัดบริการอาหารเพื่อ สุขภาพของโรงเรียน จัดให้มีครูสอนเรื่องโภชนาการเพื่อสอนในเรื่องนี้อย่าง จริงจัง ประสานกับภัตตาคารท้องถิ่นให้ลดบริการอาหารที่ไม่เป็นผลดีต่อ สุขภาพ จัดให้มีการปลูกพืชผักโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสถานที่ ขายของให้กับเกษตรกร (ไม่พึ่งพาการผลิตเพื่อการส่งให้ภัตตาคารเพียงด้าน เดียว) ลดราคาโรงยิม ปรับปรุงทางเดินเท้า และรณรงค์ให้เด็กเดินไปโรงเรียน ฯลฯ การดำเนินงานร่วมกันแบบหลายภาคส่วนของโครงการนี้ ซึ่งปรากฏว่า ในระหว่างปี ค.ศ. 2002 - 2025 ข้อมูลมวลกายของเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมตาม โครงการนี้ลดลง

ความสำเร็จของ 3 โครงการของนักประชาสัมพันธ์และการประสาน ความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ชี้ให้เห็นว่า ความซับซ้อนของปัญหาจะสามารถ ดำเนินการแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ โดยการบริหารองค์กรแบบสร้างความร่วมมือ ไม่ใช่การจัดการแบบ Single organization ทั้งนี้ Konia & Kramer สรุป ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการณรงค์ทั้ง 3 ข้างต้น มีอยู่ 5 ประการด้วย กัน คือ (1) กำหนดวาระทางสังคมที่สำคัญร่วมกัน (2) สนับสนุนมาตรการซึ่ง กันและกัน (3) การต่อเติมพลังการทำงานร่วมกัน (4) สื่อสารทำความเข้าใจ ให้มีความต่อเนื่อง - รวมความถึงการถ่ายทอดคำสั่งระหว่างคนในองค์กร หรือนำข้อเสนอแนะจากคณะที่ปรึกษาข้างนอกสื่อสารไปยังผู้บริหาร ฯลฯ (5) จัดองค์กรแกนประสานสนับสนุน (Kania & Kramer. 2011)

การกำหนดวาระของ ความสำคัญร่วมกัน

2.2.3 กรณีตัวอย่างของความสำเร็จในการจัดการประเด็นขนาดใหญ่ของสังคม

(1) การจัดการคอร์รัปชันของสิงคโปร์

สิงคโปร์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งยังเป็นอาณานิคม ในการปกครองของอังกฤษ ก่อนที่จะได้รับเอกราช (รวมอยู่กับมาเลเซียในปี พ.ศ. 2506 และถูกขับออกจากมาเลเซียในปี พ.ศ. 2508) เป็นประเทศ ที่ยากจนและมีคอร์รัปชันอย่างแพร่หลายถ้วนทั่ว การใช้ชีวิตประจำวัน ของประชาชน ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับการจ่ายสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และตำรวจ จนเป็นที่กล่าวขานกันว่าเป็นยุคสมัยของการเอาตัวให้อยู่รอด ภายใต้การจัดการต่าง ๆ แบบตลาดมืด (Surviving on some sort of black marketing) สถานการณ์ของเศรษฐกิจและสังคมนี้ ได้นำไปสู่การกำหนด ประเด็นสำคัญของนโยบายทางการเมืองของพรรค The People's Action

ของ ลี กวน ยิว จนนำไปสู่ชัยชนะการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2502 มีการจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบต่อการคอร์รัปชัน ขึ้นเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และมีการพัฒนาการดำเนินการจัดการเรื่องคอร์รัปชันมาตามลำดับสร้างรัฐที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพในการให้บริการเพื่อลดความจำเป็น/โอกาสของการจ่ายสินบน จนเป็นกรณีตัวอย่างที่นิยมกล่าวอ้างถึงแห่งหนึ่งของโลกในปัจจุบัน (สิงคโปร์ เป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการต่อต้านคอร์รัปชันโดยองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐ)

ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งในการนำเสนอต่อสังคมของ ลี กวน ยิว และพรรคการเมืองของเขาจนนำไปสู่ชัยชนะ ก็คือว่า หากชาวสิงคโปร์แต่ละคนยังจะแสวงหาช่องทางของการจ่ายสินบนเพื่อการอยู่รอดของส่วนตัวแต่ละคนแต่ละครอบครัว และคิดว่ายังสามารถจ่ายได้ ให้ความสำคัญต่อการสร้างเครือข่าย เพื่อน และการจัดการความสัมพันธ์ เพื่อสนองตอบแต่เพียงเครือข่ายและพวกพ้อง จะเท่ากับกำลังสร้างตลาดมืดให้รุ่งเรืองต่อไปและทำร้ายประเทศชาติ/ส่วนรวม (Quah. 2007)

(2) การปรับเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นความร่วมมือของประชาชนที่อาฟริกาใต้

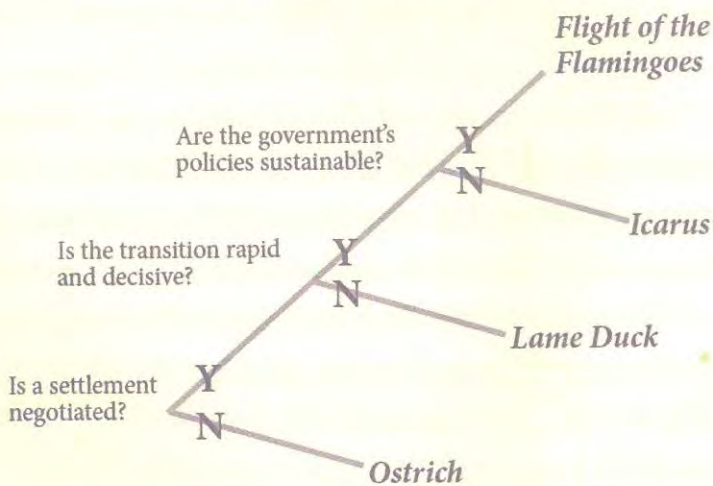
ที่อาฟริกาใต้ มีกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างของการจัดการประเด็นความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองของประเทศ หลังจากที่ยุทธศาสตร์ปล่อยตัวเนลสัน แมนเดลา ผู้นำขบวนการทางการเมืองคนสำคัญออกจากเรือนจำในปี ค.ศ. 1990 โดยที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อเลือกประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1994 โดยที่มีพรรคการเมือง/ขบวนการทางการเมืองที่ลงแข่งขันกันทั้ง African National Congress (ANC), Pan African Congress (PAC), South African Communist Party (SACP) และองค์กรอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งเป็นช่วงที่ประเทศอยู่ระหว่างหิวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองในหลายมิติด้วยกัน

ทั้งการช่วงต่อการเข้ามาบริหารประเทศของคนผิวดำแทนคนผิวขาวที่ครองอำนาจมาเป็นเวลานาน ทิศทางหรือทางเลือกที่แต่ละพรรคการเมือง/ขบวนการทางการเมืองจะนำพาประเทศ รวมทั้งการจะร่วมมือหรือจะต่อต้านสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงนี้ของประชาชนทั่วไป ฯลฯ และมีการจัดเวที (Forums) เพื่อการเหล่านี้อย่างกว้างขวาง

The Mont Fleur project เป็นเวทีหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยการสนับสนุนของ The Friedrich Ebert Stiftung และ the Swiss Development Agency โดยมี Adam Kahane สมาชิกของ Global Business Network ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญการจัดการสถานการณ์แวดล้อมเพื่อการวางแผนจัดการบริหารของ Shell International มาทำหน้าที่เป็น Facilitator เป็น Project ที่มีการออกแบบการทำงาน ผู้เข้าร่วมงาน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย (ที่กระจัดกระจายอยู่เป็นฝักเป็นฝ่ายทั่วประเทศ) ที่ดำเนินงานโดยต่อเนื่องในระหว่างปี ค.ศ. 1991 - 1992

การทำงานของ The Mont Fleur project ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “จะไม่กำหนดนิยามความเป็นปัจจุบัน แต่จะร่วมกันหาแนวทางที่จะพัฒนาประเทศใน 10 ปีข้างหน้า” โดยเริ่มต้นจากการจัดประชุมตัวแทนกลุ่มผู้เข้าร่วมจำนวน 22 คนที่โดดเด่นของอาฟริกาใต้ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง นักกิจกรรม นักวิชาการมหาวิทยาลัย นักธุรกิจ ที่ครอบคลุมแนวคิดในด้านต่าง ๆ ทั้งซ้ายและขวานิยม จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน 3 วัน ที่ Mont Fleur conference center นอกเมือง Cape Town ผลปรากฏเป็นเบื้องต้นว่า การพัฒนาประเทศที่จะเดินไปข้างหน้า 10 ปี นั้น จะมีแผนงานที่ควรเกิดขึ้น 4 แบบด้วยกัน คือ (1) การจัดการพื้นที่วิกฤติที่มีความขัดแย้งไม่ยอมรับที่จะพัฒนาร่วม เช่น เมือง Ostrich (2) การจัดการต่อเมืองที่มี

ลักษณะเปลี่ยนผ่านด้วยความล่าช้าและล้มเหลว เช่น เมือง *Lame Duck* (3) เมืองที่พร้อมจะเปลี่ยนผ่านไปสู่การจัดการใหม่ แต่มีข้อเสนอเชิงประชานิยม/ไม่ยั่งยืน เช่น *Lcarus* และ (4) *Flight of the Flamingos* ซึ่งเป็นแผนงานหลักที่พร้อมสร้างการเมืองการปกครองที่ยั่งยืน รวมการเติบโตทางเศรษฐกิจ เข้ากับการพัฒนาประชาธิปไตย คณะผู้จัด นำเอาความคิดเห็นเบื้องต้นสรุปย่อเป็นเอกสารความยาว 16 หน้า เป็นภาษาต่าง ๆ ของท้องถิ่นเผยแพร่ไปยังหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ จัดทำวิดีโอความยาว 30 นาที (โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาพยนตร์และเป็นผู้ให้คำแนะนำใช้ชื่อของนกเป็นชื่อโครงการรณรงค์) จัดทำการชุมนุมเพื่อประกอบการนำเสนอ โดยนักวาดการ์ตูนชั้นนำของประเทศ แล้วจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อยอีก 50 กลุ่ม ประกอบไปด้วย พรรคการเมือง บริษัท สถาบันการศึกษา สหภาพแรงงาน และองค์กรพลเมือง เมื่อครบรอบ 2 ปีของการรณรงค์มีการจัดประชุมรวบยอดเพื่อติดตามการบรรลุเป้าหมาย และรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากทีมงาน (Kahane. 2012 : 9)

The Mont Fleur Scenarios, South Africa, 1992

ประสบการณ์การเรียนรู้ของ The Mont Fleur project ไม่ได้
อยู่ที่การจำแนกกลุ่มแผนงาน 4 แบบ แต่เป็นเรื่องการจัดการ การลำเลียง
ข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มประชาชนที่มีความแตกต่างกันในระยะเวลาเดียวกัน
ได้อย่างไร และจะทำให้เกิดการ ทำงานร่วมกันให้บรรลุตามความต้องการ
ของแผนงานได้อย่างไร แต่เกิดจากระบวนการทำงานตามแผนงาน เช่น
เจรจาต่อรองกับผู้นำขบวนการทางการเมืองและกลุ่มต่าง ๆ ให้เห็นความ
สำคัญของ Flight of the Flamingos การสร้างช่องทางการสื่อสาร
แลกเปลี่ยนกับประชาชนในเมืองที่ร่วมพัฒนาประเทศเป็นไปแบบเชิงซำ
และล่งเลแบบเมือง Lam Duck โดยการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านรายการ
วิทยุแบบ Phone - in วิธีการของ The Mont Fleur project ใช้ทำงาน
เป็นเครื่องมือเพื่อกระตุ้นหรือริเริ่มให้มีและเป็นไปแบบมีส่วนร่วมของการ
ทำงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นไปได้ของการพัฒนา ลดเงื่อนไขอุปสรรคของงาน
พัฒนาที่ประเทศจะเดินไปข้างหน้า ไม่ได้สร้างการมีส่วนร่วมแบบให้คนส่วนใหญ่
คล้อยตาม เป็นกระบวนการที่เน้นความไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนา
ในพื้นที่เปิด ตระหนักในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งแรกย่อมไม่สามารถ
จะหาทางออกได้ทั้งหมด จะพูดและแลกเปลี่ยนเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน
และตกลงกัน จนพบทางออกร่วมกัน จะถกเถียงเรื่องที่นำไปสู่การสร้าง
อนาคต เฉพาะในเรื่องที่เห็นร่วมกัน Common (โดยจัดให้มีที่ปรึกษาในการ
ค้นหาและขยายพื้นที่ความเห็นร่วม เป็นกระบวนการย่อยโดยตรง - นำโดย
Marvin Weisbord) ไม่จัดให้กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมที่มีความเห็นต่างกัน
พบกันโดยตรง จัดการประชุมกลุ่มย่อยตามลักษณะตำแหน่ง ผลประโยชน์
และผู้ที่ต้องการค้นหาทางออกแบบเดียวกัน รวมทั้งจัดให้มีปรองดอง
ในความแตกต่าง วิธีการทำงานของ The Mont Fleur project สามารถ
ลดการขัดขวางคนการนำของคนส่วนน้อยแบบเมือง Ostrich กฎของคน

ส่วนใหญ่ที่ไม่มีระบบเหตุผลรองรับแบบเมือง Lam Duck และการติดหล่มกับการพึ่งพารัฐ (แบบประชานิยม - สังคมนิยม) แบบเมือง Lcarus และนำเอาความสำเร็จต่าง ๆ เหล่านี้ไปร่วมความเป็นไปได้ของ Flight of the Flamingos (Beery et al. 10 ตุลาคม 2561)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการธรรมาภิบาลที่นำมาประกอบการศึกษานี้ ก็เพื่อต้องการที่จะสร้างกระบวนการในการจัดการเกี่ยวกับการสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดใหม่ ๆ เพื่อให้คนไทยเตรียมตัวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการทำงานแบบใหม่ ที่เป็นไปแบบธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นกระบวนการที่จัดการด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ไม่ใช่ด้วยการฉ้อโกงที่มีรัฐ (ส่วนราชการและระบบการจัดการแบบราชการ) เป็นศูนย์กลาง ดังจะเห็นความสำเร็จได้จากการจัดการแก้ไขปัญหายั่งยืน สะสมกันแบบหมักหมมมาเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการรณรงค์การจัดการศึกษาของเมือง Cincinnati ของรัฐ Kentucky โครงการฟื้นฟูแม่น้ำ Elizabeth จากความเน่าเสียของรัฐ Virginia โครงการแก้ไขปัญหารอค้ออันเกินในเมือง Somerville ของรัฐ Massachusetts ในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการสร้างอุดมการณ์ร่วมชาติของ South Africa ที่ใช้การทำงานสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ The Mont Fleur project กรณีตัวอย่างเหล่านี้ ล้วนแต่สะท้อนถึงความสามารถของกระบวนการทางสังคม (ส่วนที่ไม่ใช่รัฐ - ส่วนราชการและระบบงานแบบราชการ) ที่มีพลังต่อการจัดการความซับซ้อนของปัญหาที่มีอยู่ในขณะเดียวกัน ก็มีความหมายที่ลึกซึ้งและมีรายละเอียดที่นำไปสู่การสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน มากกว่าการมีส่วนร่วมที่เป็นเพียงการรับฟังความคิดเห็นจากการจัดประชุม ไม่ว่าจะจัดขึ้นโดยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพียงอย่างเดียว เหมือนกับที่นิยมทำกันในประเทศไทย ตลอด 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และด้วยเหตุนี้

ในการศึกษานี้จึงให้ความสนใจไปยังการทำงานด้วยการสร้างความร่วมมือ หรือที่เรียกว่าการอภิบาลความร่วมมือ เป็นสำคัญ

ในขณะเดียวกัน การที่นำเอากรณีการจัดการคอร์รัปชันของ สิงคโปร์ ที่แปรผลจากประเด็นปัญหาทางสังคมที่ผู้คนในสังคมขณะนั้น (หลังจากการประกาศความเป็นเอกราชจากอังกฤษและเผชิญกับการถูก โดดเดี่ยวจากมาเลเซีย) ให้ความนิยมนต่อการสร้างอิทธิทธิของตนและ ครอบครัวมากกว่าที่จะให้ความเคารพต่อกติกาสังคมและกฎหมาย แต่นาย ลี กวน ยิว และพรรคการเมืองของเขา กลับนำเอาประเด็นที่เรื้อรัง ของสังคมนี้ เป็นตัวตั้งแล้วท้าทายต่อการนำพาผู้คนไปทางตรงกันข้าม พวกเขาเร่งสร้างประสิทธิภาพการ สร้างความสะดวก โปร่งใสในการเข้าถึง การบริการของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อลดเงื่อนไขที่ประชาชนจะต้องจ่าย สิบบนต่อข้าราชการ พร้อมกับบรรณงค์สำนึกของพลเมืองให้คำนึงผลประโยชน์ส่วนรวมของลูกหลานระยะยาว มากกว่าที่จะฉกฉวยประโยชน์ ส่วนตนในเฉพาะหน้า เป็นกรณีตัวอย่างที่ควรจะนำไปประกอบการแปรผล ไปสู่การปฏิบัติงานทั้งในมิติของการเปลี่ยนจากประเด็นสังคมเป็นวาระ ทางการเมือง การท้าทายระหว่างส่วนตัวกับส่วนรวม ผลประโยชน์เฉพาะหน้า กับความยั่งยืนในระยะยาว และการสร้างระบบบริหาร/บริการที่ดีกับการลด เงื่อนไขต่อความจำเป็นที่จะต้องจ่ายสิบบน

2.3 หลักคิดและกระบวนการทัศน์ “ไทย”

2.3.1 คุณลักษณะของคนสยาม ตามบันทึกของต่างชาติ

จากการสืบค้นเอกสารเบื้องต้น พบว่า จากบันทึกของชาวตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นโปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส และอังกฤษ ที่เข้ามาติดต่อกับค้าขาย

มาทำหน้าที่เป็นนักการศาสนา นักการศึกษา นักการทูต รวมทั้งรับราชการเป็นทหาร และขุนนางไทย ตั้งแต่สมัยพระเจ้าไชยราชาธิราช กษัตริย์องค์ที่ 13 (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. 2077 - 2089) ของกรุงศรีอยุธยา จนถึงการปกครองในรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. 2411 - 2453) ของกรุงรัตนโกสินทร์ ต่างมีข้อสรุปไปในทางเดียวกันถึงลักษณะคนไทย (สยาม) ไปในทางเดียวกันว่า “...มีนิสัยโลเล วันนี้มีความคิดอย่างหนึ่ง พรุ่งนี้เปลี่ยนเป็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่ซื่อสัตย์ ขี้ขลาด ฯลฯ” แต่ในบันทึกของจอห์น ครอฟอร์ด (John Crawford) ที่นำเสนอต่อรัฐบาลอังกฤษ 183 ข้อ มีสาระสำคัญอธิบายคุณลักษณะเชิงบวกโดยเปรียบเทียบเทียบกับคนในย่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วว่า สยามมีความเหนือกว่าในแง่ความเจริญ มีทรัพยากรที่มากกว่า มีประชากรที่มากกว่า มีความเคารพในระบบอำนาจมากกว่า และมีความสามารถที่จะปรองดองกันในบางกิจการ ที่ต้องการความคิดอ่านร่วมกันดีกว่า มีความใจกว้าง และรู้จักเพียงพอ (จำนง เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2549)

2.3.2 การสร้าง “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย”

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ “ประวัติศาสตร์วิจิตรเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของปัญญาชน พ.ศ. 2435 - 2535” ของสายชล สัตยานุรักษ์ โดยศึกษาปัญญาชนสยามจำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หลวงวิจิตรวาทการ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ พระยาอนุมาราชชน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นงานวิจัยด้านทุนสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และเป็นงานที่ได้รับรางวัลนักวิจัยยอดเยี่ยมจากนายกรัฐมนตรียุคปี พ.ศ. 2552 สายชล สัตยานุรักษ์ (2557 : (27)) ระบุว่า “...โครงสร้างรัฐไทยในระยะเวลากว่า

หนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ แม้ภายหลังการปฏิวัติในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 การเมืองก็ได้เป็นประชาธิปไตยในความหมายที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างแท้จริงการปลูกฝังมโนทัศน์และอุดมการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการจรรโลงโครงสร้างการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การรับรู้และความรู้เกี่ยวกับ “สังคมและวัฒนธรรมไทย” จำกัได้อยู่ภายใต้กรอบความคิดเดียวกัน...”

การวิจัยดังกล่าว เป็นการทำความเข้าใจถึงวิถีคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย จากความหมายของคำว่า “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ว่าที่มาที่ไปอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจ “วิถีคิดกระแสหลัก” ที่จัดการปกครองประเทศ และประกอบกรทำความเข้าใจที่จะค้นหาคำตอบที่ว่าทำไมพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจนำและมีความสำคัญสูงสุดในสังคมไทย แม้ว่าการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 จะเกิดขึ้นมาแล้วเกือบหนึ่งศตวรรษ ทำไมสังคมไทยให้ความสำคัญต่อผู้นำและเชื่อมั่นในทหารและนักกฎหมายมากเป็นพิเศษ ทำไมประชาธิปไตยของไทยจึงอ่อนแอ ทำไมรัฐไทยจึงมีลักษณะอุปถัมภ์ ทำไมคนไทยมักอธิบายปัญหาต่าง ๆ จากมิติศีลธรรมและมองไม่เห็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ฯลฯ การวิจัยข้างต้น ใช้แนวคิดหลักที่ตั้งเป็นสมมติฐานที่ว่า ความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” เป็นวาทกรรม (Discourse) ที่ได้รับการสร้างขึ้น (Constructed) และเป็นส่วนประกอบสำคัญของโครงสร้างรัฐแบบรวมศูนย์อำนาจ ที่ได้สื่อสารและส่งต่อออกไปอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ทั้งโดยการจัดการปกครอง การศาสนา การเรียนการสอนในระบบการศึกษา ตำรา และการสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น อนุสาวรีย์ พิธีกรรม งานประเพณี พิพิธภัณฑ์ นวนิยาย ละครโทรทัศน์ เพลง บทความ ฯลฯ ที่มีส่วนมุ่งไปยังเนื้อหาใหม่ในด้านหนึ่ง นำพาให้ชนชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในไทย ที่มีอยู่มากถึง

80 ชนชาติ รวมทั้งคนต่างชาติที่อพยพเข้ามาโดยเฉพาะ คนจีน ให้พัฒนาตนเองจากความล้าหลัง/ชนเผ่า ไปเป็นคนในสังคมที่ศิวิไลซ์ รู้จักหน้าที่ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักที่สูงที่ต่ำ รู้จักกาลเทศะ ฯลฯ หรือที่ทราบกันดีในเรื่องของการเปลี่ยนจาก “นายเถื่อน” ให้เป็น “นายเมือง” พร้อม ๆ กับเน้นความเป็น “ไทย” ให้รวมตัวเข้าด้วยกันเพื่อต่อต้านสิ่งแปลกปลอมที่กำลังรุกรานเข้ามาตามอิทธิพลของการล่าอาณานิคมตะวันตก การสร้าง “ชาติไทย” และ “ความเป็นคนไทย” นี้ การวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นถึง การหนีพ้นไปจากการเป็นชนชาติเดิมของตนที่ล้าหลังรวมทั้งลักษณะที่ล้าหลัง เช่น การไม่มีสำนึกในความเป็นไทย แต่เป็นยิวแห่งบูรพาทิศของคนจีน ลาวเชียงแสนไม่มีฝีมือทางศิลปะ ต้องนำคนไทยจากสุวรรณโลกไปสร้างพระพุทธรูป (ตำนานพุทธชินราช) หรือตามหนังสือของกรมหลวงวงศาธิราช กราบบังคมทูลลักษณะของคนล้านนาใน “จดหมายเหตุทัพเมืองเชียงตุง” ว่า “..นิสัยสันดานลาวนั้น มีอยู่ 3 อย่าง เป็นแต่อยากได้ของเขา ไม่อยากเสียของให้ใคร กับเกียจคร้านเท่านั้น เหมือนกันตั้งแต่เมืองเชียงใหม่ตลอดไปทุกบ้านเมือง ...

การวิจัยของสายชล สัตยานุรักษ์ (2557 : (27)) พบว่า “...10 ปัญญาชนสยาม ไม่ได้เสนอความคิดเห็นที่เหมือนกันหรือสอดคล้องกันทั้งหมด แต่อยู่ในกรอบคิดอันเดียวกัน บางท่านยังมีความคิดเห็นของตนเองต่อเรื่องหนึ่ง ๆ แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของเวลาและบริบทที่เกี่ยวข้อง...” ซึ่งเป็นกรอบที่ยึดโยงเข้ากับอุดมคติแบบ “ราชาชาตินิยม” และ “พุทธศาสน์ชาตินิยม” อันเป็นกระบวนการคิดแบบรวมศูนย์ความเป็นชาติที่ยึดโยงไว้กับความเป็นราชานิยม ชาตินิยม และพุทธศาสนานิยม ขณะเดียวกันก็ได้ผลิตความต่างอีกด้านหนึ่งขึ้นพร้อมกัน หมายความว่า ใครก็ตามที่ไม่เดินไปตามแบบแผนของการจัดการปกครอง วัฒนธรรม จริยธรรมที่กำหนดไว้นี้ ย่อมจะกลายเป็น “สิ่งผิดปกติ” ที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในการ

จัดระเบียบเพื่อความเรียบร้อย และความมั่นคงทางสังคม รวมทั้ง “ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง/ไม่นับรวม” และเป็นคำตอบได้อย่างหนึ่งว่า ทำไม คำว่า ชาตินี (Nation) ที่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ได้ทรงบัญญัติความหมายไว้ว่า ชาตินี้ของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงไม่ได้รับความนิยมแพร่หลาย (สายชล. 12 ตุลาคม พ.ศ. 2561)

อนึ่ง คำว่า “ชาติ” นี้ เพิ่งจะเป็นคำที่ปรากฏขึ้นในปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 โดยที่ก่อนหน้านี้ จะเป็นแนวคิดว่าด้วยการปกครองที่ประกอบไปด้วย กษัตริย์ ราษฎร และมลรัฐ (State) ที่เจาะจงในความหมายถึง “แผ่นดิน” การสร้างความเป็นไทยดังกล่าวมีการดำเนินการต่อเนื่องมาตามลำดับ จนถึงยุคสมัยของรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ยังมีการผนวกรวมอย่างเข้มข้น เช่น โครงการธรรมทูตเผยแพร่พุทธศาสนาในภาคอีสานเมื่อปี พ.ศ. 2507 โครงการจัดส่งนักศึกษาไทยไปเผยแพร่ศาสนากับชาวเขา มีคำเรียกที่มีคำว่าไทย นำหน้าคนในภาคเหนือว่าไทยเหนือ คนในภาคอีสานว่าไทยอีสาน เรียกชาวเขาว่าไทยภูเขา (ธีรยุทธ์. 2547)

2.3.3 รัฐ ระบบอุปถัมภ์ และทุนนิยมไทย

การสร้างรัฐ การพัฒนาสังคมและการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ได้พัฒนาควบคู่กันไประหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการปฏิวัติ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ประกาศใช้หลัก 6 ประการประกอบด้วย (1) จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง (2) จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก (3) จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการ เศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก (4) จะต้องให้ราษฎรได้มีสิทธิเสมอภาคกัน

(5) จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระเมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น (6) จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร (สุลักษณ์ ศิวรักษ์. 2013) ในด้านการศึกษาคณะราษฎร ได้ริเริ่มให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง และพยายามที่จะจัดรูปเศรษฐกิจขึ้นใหม่ตามข้อเสนอว่าด้วยเค้าโครงเศรษฐกิจ แต่ถูกขัดขวางและต้องล้มเลิกไป ผลงานที่โดดเด่นเรื่องหนึ่งของคณะราษฎรที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ คือ การต่อรองการเพิ่มภาษีนำเข้าเพื่อปกป้องและสร้างเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาทุนในประเทศแทนที่ตะวันตก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. 2539 : 447)

การรัฐประหารในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้นำพาประเทศเข้าสู่การจัดการเศรษฐกิจที่ปะทะกันระหว่างการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ กิจการโดยองค์กรของรัฐและบุคลากรของรัฐ หรือที่รู้จักกันดีว่า “ทุนนิยมโดยรัฐ” โดยด้านหนึ่ง ก็อ้างเหตุผลเพื่อแข่งขันกับต่างชาติ อีกด้านหนึ่ง ก็เป็นการแข่งขันกันผู้ประกอบการในประเทศที่มีเชื้อสายจีน (เพราะไม่วางใจคนจีน) มีการยึดธุรกิจด้านสาธารณูปโภคและหัตถกรรมหลายแห่งของเอกชนมาเป็นของรัฐ ส่งทหาร ข้าราชการระดับสูง และนักการเมืองเข้าไปดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นเรื่องที่ธนาคารโลกได้เข้ามาทำรายงานเศรษฐกิจในเวลาต่อมาแล้ว มีข้อสังเกตว่า ถ้าดูตามมาตรฐานของธุรกิจเอกชนแล้ว รัฐวิสาหกิจทั้งหมดยกเว้นที่ผูกขาดล้วนแต่ขาดทุน ผู้นำฝ่ายทหาร ไม่ว่าจะเป็นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และข้าราชการชั้นสูงต่างแสวงหาประโยชน์จากการใช้จ่ายของรัฐบาลโดยรับเงินค่าคอมมิชชั่นในการก่อสร้าง การจัดหาสิ่งของให้รัฐ การใช้จ่ายเงินจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวก รวมทั้งการจัดตั้งองค์การรัฐวิสาหกิจก่อสร้างขึ้นเพื่อรับเหมางานรัฐบาล และกระจายงานให้แก่ผู้รับเหมา ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างทหาร ผู้มี

อำนาจทางการเมืองและนักธุรกิจชาวจีนบางกลุ่ม ก็มีความแนบแน่น เช่น กลุ่มราชครู (กลุ่มของผืน ชุณหะวัณ) ที่มีความใกล้ชิดกับชิน โสภณพนิช เจ้าของธนาคารกรุงเทพ มีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น ธนาคารกรุงเทพได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์ 30 ล้านบาท (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. 2539 : 369 - 474)

ภายใต้การบริหารประเทศตามนโยบายแบบชาตินิยมของคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ได้นำไปสู่การจัดตั้งกิจการบริษัทโดยรัฐ เช่น บริษัทจำกัด, บริษัท ข้าวไทย จำกัด, บริษัท ยางไทย จำกัด, บริษัท เกลือไทย จำกัด, บริษัท ไทยนิคมพาณิชย์ จำกัด ผูกขาดการค้าพาณิชย์ในกิจการต่าง ๆ ที่ยึดกิจการของชาวต่างชาติและส่งเสริมให้จัดตั้งธนาคารพาณิชย์ของคนไทยขึ้นแทน เช่น ธนาคารมณฑล ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารกสิกรไทย การดำเนินเศรษฐกิจแบบชาตินิยมนี้ ได้ทำให้เกิดทุนกลุ่มใหม่ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการเป็นข้าราชการและร่วมมือกับพ่อค้าชาวจีน เป็น “ทุนนิยมของข้าราชการ” ลักษณะของทุนกลุ่มนี้ไม่มุ่งเน้นที่จะพัฒนาอุตสาหกรรม ไม่พัฒนาเทคโนโลยีและการผลิต เน้นการตลาดแบบสร้างผลตอบแทนเร็ว ๆ และบริหารงานแบบครอบครัว จึงทำให้นโยบายแบบชาตินิยมกลายเป็นเพียงเครื่องมือของการขยายงานและอำนาจทางเศรษฐกิจของชนชั้นปกครองใหม่ ในขณะที่ทุนชาวจีนโดยส่วนใหญ่ ก็ยังส่งเงินกำไรกลับประเทศแม่เหมือนเดิม ไม่สะสมและลงทุนเพื่อสร้างเศรษฐกิจในประเทศ (สุธาชัย และทิพย์พาพร บรรณาธิการ. 2556 : 302)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า วิวัฒนาการของทุนของไทยเริ่มขึ้นหลายแบบ ไม่ว่าจะเป็น ผลของการถอยทัพของชาติตะวันตกอันเนื่องมาจากผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายชาตินิยม การร่วมมือในการดำเนินธุรกิจระหว่างข้าราชการและทหารชั้นผู้ใหญ่กับพ่อค้าชาวจีน ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ

ของการพัฒนาเศรษฐกิจหลังจากพ้นสมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม แล้ว ก็เป็นยุคที่มีข้าราชการที่มีพื้นฐานความรู้ความสามารถดี จบการศึกษาจาก ต่างประเทศ เริ่มมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายหรือที่เรียกกันว่า “เทคโนโลยี” ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีนโยบายเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ เป็นยุทธศาสตร์นำในการพัฒนาประเทศ ซึ่งได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ.2504

อย่างไรก็ตาม การเติบโตและขยายตัวของทุนในประเทศย่อมมีความ เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตยที่ล้มลุก คลุกคลาน ผ่านยุคสมัยของการเรียกร้องประชาธิปไตยด้วยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516, เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519, การรัฐประหาร พ.ศ. 2534, เหตุการณ์ทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 การเติบโต ของขบวนการประชาสังคมและแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (รวมทั้ง กระแสเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น) จนกระทั่งการประสพวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ล้วนสะท้อนถึงความขัดแย้ง ในการบริหารจัดการประเทศ ความขัดแย้งในระดับโครงสร้างเศรษฐกิจ และสังคม และการจัดการต่อความคิดเห็นต่างที่ไม่ลงตัว ตลอดระยะเวลา ที่ต่อเนื่องกันไม่ต่ำกว่า 3 ทศวรรษ (และยังดำรงเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน) ในขณะที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมข้างต้นดำเนินไป อย่างไม่ลงตัวนั้น ก็ได้มีปรากฏการณ์ที่เป็นจริงทางสังคม อย่างน้อย 2 ประการ คือ (1) การก่อรูปของระบบอุปถัมภ์แบบเจ้าพ่อในระดับจังหวัด เพื่อยึดครองโอกาสและความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น ตระกูลคุณปลื้ม ในจังหวัดชลบุรี ตระกูลเทียนทอง ในจังหวัดสระแก้ว เป็นผลให้ท้องถิ่นเป็นไปแบบชั่วอำนาจเดียว หรือบางจังหวัดจะแย่งชิงกัน 2 - 3 ตระกูล เช่น ตระกูลฉายแสงกับตันเจริญที่ฉะเชิงเทรา และตระกูล ปิตุเตชะ อรุณเวสสะเศรษฐ และการูญที่จังหวัดระยอง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้

ได้สะท้อนลักษณะของการเลียนแบบระบบอำนาจแบบรวมศูนย์อำนาจไว้กับชนชั้นนำเช่นเดียวกับส่วนกลาง (โอฬาร. 2553 : 190 - 193) (2) การประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานในการประกอบกิจการของนักธุรกิจ นักวิชาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน ได้กลายเป็น “ตัวแบบ” (Role model) ของสังคม และได้รับการยอมรับจากสังคมในวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เส้นแบ่งความแตกต่างระหว่างไทย - จีน จางหายไป (ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2525) ในขณะเดียวกัน ผลจากการเคลื่อนย้ายประชากรจากต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยรวมกันในเมืองใหญ่ มาทำงานในหน้าที่การงานในระดับต่าง ๆ ในสังคมเมือง เป็นผลให้วัฒนธรรมย่อย (Sub - culture) ที่คนเมืองหลวงเคยถูกดูถูกดูแคลน คนต่างจังหวัด กลับได้รับการยอมรับนับรวมกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมือง สังเกตได้จากการยอมรับในอาหารพื้นบ้าน อาหารเหนือ อาหารอีสาน และอาหารใต้ เป็นส่วนหนึ่งของ Lifestyle (ซึ่งเกิดในราวปี พ.ศ. 2530) (ธีรยุทธ์. 2547)

2.3.4 แนวคิดกระแสรอง - ว่าด้วยประชาสังคมและการนับรวม “ชุมชน”

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชน มีทั้งแง่มุมที่เป็นการเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อลดฐานะการครอบงำของรัฐแล้วโอนอำนาจนั้นมาให้กับประชาชนกับอีกแง่มุมหนึ่งที่เป็นปฏิกิริยาตอบโต้การใช้อำนาจรัฐ และถ่วงดุลอิทธิพลการครอบงำของระบบตลาดเสรีในบทบาทภาคประชาสังคม (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 10 ตุลาคม 2561) คำว่า “ภาคสังคม” (Civil Society) หรือการเมืองภาคประชาชน นี้ ต่างอธิบายถึงกระบวนการทางสังคมที่มีต่อพื้นที่สาธารณะและการเมือง เป็นกระบวนการที่ไม่ใช่รัฐและไม่ใช่นักธุรกิจ มุ่งสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่ใช่ส่วนบุคคล เป็นไปทั้งร่วมกับรัฐและท้าทายต่อรัฐและ

ข้อจำกัดของการร่วมเป็นภาควิรัฐ (Liberal Corporatism) (ประภาส ปันตบแต่ง. 10 ตุลาคม 2561)

แนวคิดที่ว่าด้วยประชาสังคมหรือการเมืองภาคประชาชนนี้ ริเริ่มมีความสำคัญในพื้นที่การแสดงออกทางการเมืองมาตั้งแต่ทศวรรษ 2520 ที่มีการเรียกกันว่า “ยุคแสงหาคครั้งที่ 2” ซึ่งเริ่มขึ้นโดยนักพัฒนาองค์กรเอกชนที่ลงไปทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในเมืองและชนบท รวมชุมชนขึ้นเป็นกลุ่มเพื่อการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยรวม เป็นที่มาของแนวทางย่อยของขบวนการประชาสังคมที่เรียกกันว่า “ประชาสังคมแบบชุมชนนิยม” นอกจากนี้ ก็ยังมีการพัฒนางานแบบองค์กรพัฒนาเอกชนในแบบอื่นอีก เช่น แบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งเป็นไปเพื่อต้องการสร้างการมีส่วนร่วมต่อการจัดการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่กลุ่มของตนมีความเกี่ยวข้อง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (ประภาส ปันตบแต่ง. 10 ตุลาคม 2561) การพัฒนางานเหล่านี้สอดคล้องกับแนวทางของรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งถือได้ว่ามีกรอบและทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่ส่งเสริมความเป็นประชาสังคม (อนุชาติ พวงสำลี และกฤตยา อาชวนิจกุล. 2542)

ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม (Civil Society Movements) ในไทยนั้น เติบโตและขยายตัวไปกับกระแสว่าด้วย “การเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” รวมทั้งการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการรณรงค์และการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ 2540 รวมทั้งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรได้อธิบายไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ให้ประชาชนตระหนักในการประกอบอาชีพจาก “...ความพอมี พอกิน พอใช้ เป็นพอควร

ปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป หากจะทุ่มเทสร้าง ความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากเลวได้ในที่สุด...” ซึ่งเป็นปรัชญาที่สอดคล้องกับการปรับใช้ในชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล คริวเรื่อน และธุรกิจ ในระดับต่าง ๆ ในช่วงเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้เป็นอย่างดี ต่อมาคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ปรับเป็นนิยามสำหรับการนำไปใช้งาน เป็นเรื่องของ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ซึ่งประกอบไปด้วยการคำนึงถึงหลัก “พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไขของ “ความรู้” และ “คุณธรรม” รวมทั้งได้เชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน

นอกจากนี้แล้ว ก็ยังมีแนวคิดที่ว่าด้วย “สัมมาชีพเต็มพื้นที่” ที่ ประเวศ วะสี (2549) นิยามว่า “เป็นอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม มีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ เป็นไปตามหลักการของ เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับหลักศีลธรรม และมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสภาวะของสุขภาพในชุมชน...” ซึ่งจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่จะต้านทานผลกระทบอันมาจากการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวของเศรษฐกิจ (GDP) เป็นด้านหลัก แนวคิดที่ว่าด้วยสัมมาชีพเต็มพื้นที่นี้เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นข้อต่อระหว่างการจัดการตนเองกับการจัดการ คริวเรื่อนและกลุ่ม การจัดการคุณภาพชีวิตด้านสังคมสาธารณสุขย้อนกลับไปสร้างมิติสัมพันธ์กับการจัดการเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน ทั้งในความเป็น ผู้ผลิตและผู้บริโภค ที่ยึดโยงการจัดการประโยชน์เข้ากับหลักศีลธรรม รวมทั้งเป็นข้อต่อระหว่างชุมชนกับระบบเศรษฐกิจการตลาดและการบริโภค

2.3.5 ความซับซ้อนของการนิยาม “ประเด็นและการสร้างความหมายทางสังคม” ในปัจจุบัน

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัย จะขอรวบรวมการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการอธิบายถึง “ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นความขัดแย้ง” และสะท้อน “กรอบคิด/มุมมอง” (Perspectives) ไปพร้อม ๆ กัน ดังนี้

✓ (1) การซ้ำเติมจากวิกฤตเศรษฐกิจ 2540

วิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นเจ้าของกิจการของทุนไทยอย่างรุนแรง ทั้งการบริหารแบบครอบครัว และการผูกขาดกิจการ ที่ดำรงความได้เปรียบมานานนับ 40 ปี บางแห่งล้มละลายไป บางแห่งขายกิจการไป บ้างก็ปรับโครงสร้างหนี้ หรือไม่ก็ต้องลดบทบาทลงตามหุ้นส่วนพร้อมกับการยึดครองแทนที่โดยบริษัทข้ามชาติ โดยเฉพาะในธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจการเงิน ในขณะที่ทุนขนาดใหญ่ของไทยส่วนที่เหลืออยู่ กลับกลายเป็นที่ผูกขาดหรือกึ่งผูกขาด ที่ได้ประโยชน์ทั้งยามปกติและวิกฤติ ในภาวะปกติธุรกิจประเภทนี้ ก็สามารถตั้งราคากับผู้บริโภคได้ค่อนข้างสูง เป็นการตั้งราคาแบบผูกขาด ที่เรียกกันว่า “ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ” (Economic rent) ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากลงทุนสร้างขึ้นโดยนวัตกรรมหรือเกิดขึ้นจากการผสมผสานจัดการทรัพยากรใหม่ ๆ แบบ Schumpeterian Rents ซึ่งหากเป็นแบบหลังนี้ ยังจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2549)

บรรษัทต่างชาติและบริษัทไทยส่วนที่เหลือเหล่านี้ จึงสามารถซื้อกิจการที่ล้มละลายในราคาถูก ๆ ทำให้สินทรัพย์จะตกไปอยู่ในการครอบครองของทุนที่เหลือ ซึ่งมีจำนวนน้อยลงโดยเปรียบเทียบก่อนหน้านี้ ภาวะดังกล่าว ยิ่งจะดึงเอาทรัพยากรจากส่วนอื่น ๆ มากระจุกตัวอยู่ที่กิจการที่มีการผูกขาดมากขึ้น

จึงเท่ากับว่า กิจกรรมผูกขาดหรือกึ่งผูกขาด ซึ่งมักจะมีความสัมพันธ์โดยใกล้ชิดกับข้าราชการระดับสูง และมีอิทธิพลทางการเมือง มีความได้เปรียบมากกว่าผู้อื่น ก็ยิ่งไปซ้ำเติมให้กับผู้ประกอบการทั่วไปที่ไม่ใช่ธุรกิจที่อิงค่าจากค่าเช่าทางเศรษฐกิจ

✓ (2) การปะทะของขบวนการแบบมวลชน 2 ขบวน

เกษียร เตชะพีระ เขียนบทความเรื่อง The misbehaving jeks : the evolving regime of Thainess and Sino - Thai challenges เพื่อนำเสนอต่อ Asia Research Institute, National University of Singapore โดยตั้งคำถามต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ “ขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” (People’s Alliance for Democracy : PAD) ที่นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล ซึ่งได้นำเสนอคำขวัญการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อหวังระดมกำลังสนับสนุนจากชนชั้นกลางในเมืองว่า “ลูกจีนกู้ชาติ” เพื่อร่วมชุมนุมขับไล่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งที่มีนายสมัคร สุนทรเวช (ฝ่ายขวาจัดนิยมเจ้า) เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากพรรคพลังประชาชน ทั้งนี้ก็เพราะ PAD เห็นว่า นายสมัครและพรรคพลังประชาชน เป็นกลุ่มตัวแทนทางการเมือง (Nominee) ของนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีและพรรคไทยรักไทย ซึ่งประสบข้อหาทางการเมืองว่าด้วยการคอร์รัปชัน เป็นสาเหตุที่นำไปสู่การรัฐประหารของทหาร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 แต่เกษียร ตั้งประเด็นว่า โดยประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนจีนที่อพยพมาอาศัยอยู่ในเมืองไทย (รวมทั้งที่เกิดขึ้นในเมืองไทย) ในยุคก่อร่างสร้างตัวหรือเสื่อผืนหมอนใบ เก็บหอมรอมริบจากค่าแรงงานรับจ้าง การค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ สร้างกิจการในฐานะผู้ประกอบการขึ้นในสังคมไทยในภายหลังนั้น ต่างถูกกล่าวหาโดยรัฐ (และชนชั้นนำ) เหมือนกันมาก่อนว่า ทำตัวเป็น “ยิวแห่งบูรพาทิศ” และที่สำคัญไปกว่านั้น คือ ทั้งนายทักษิณ (นายทุน

ผู้ประกอบการธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคม) และนายสนธิ (นายทุนผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ) ต่างเป็นลูกจิ้นด้วยกัน ดังนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองที่ว่านี้ ไม่มีอะไรที่ไปเกี่ยวข้อง กับ “ความเป็นลูกจิ้น” มันเกี่ยวกับการอธิบายการเมืองด้วยกระบวนการทางสังคมที่ว่า ทักษิณ เป็นนายทุนเผด็จการ (Capitalist dictatorship) และทุนนิยมแบบมูมมาม/หยาบกระดัง (Vulgar capitalism) โดยฝ่ายรัฐประหารและ PAD ในขณะเดียวกันฝ่ายทักษิณพร้อมผู้สนับสนุน ก็เห็นว่า ฝ่ายรัฐประหารและ PAD กำลังนำประเทศ “ถอยหลังกลับเข้าสู่ระบบศักดินานิยม” (Retrogressive feudalism) “ระบบการปกครองโดยข้าราชการหรืออำมาตย์” (Bureaucratic polity) และ “ระบบอุปถัมภ์” (Patronage system)” (Tejapira. 2009)

✓ (3) การเชื่อมโยงกับการพัฒนาประชาธิปไตย

วิถีความเป็นคนไทยที่ถูกสร้างขึ้นจาก “ชาติไทย” และ “ความเป็นคนไทย” ที่สร้างสรรค์ขึ้นตามความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ผ่านระบบการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจในทศวรรษทศวรรษ 2490 จนกระทั่งยุคสมัยของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ดำเนินเรื่อยมาตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ล้วนแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสรรค์และผลิตซ้ำเพื่อจรรโลงรัฐแบบรวมศูนย์อำนาจ สร้างวิถีพ่อนอุปถัมภ์หรือผู้นำแบบไทย ๆ ที่ยึดโยงกับความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมและปัญญาแบบเหนือคนอื่น สนับสนุนความชอบธรรมในอำนาจการปกครองมากกว่าจะเป็นการสร้างความเท่าเทียมของพลเมืองแบบตรวจสอบคานอำนาจ หรือร่วมสร้างสรรค์ในอำนาจตามความหมายของการพัฒนาประชาธิปไตย ไปโยงกับการสร้างวัฒนธรรมแบบการรู้จักที่ต่ำที่สูง ที่ควร/ไม่ควร ที่นำไปสู่การยอมรับโดยดุชฎีและสร้างเป็นความเจียบทางการเมืองแทนการมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบทางสังคม

ไปโยงกับวัฒนธรรมความเชื่อเรื่อง “กรรม” ที่ยอมรับในความต่างที่เกิดมาจากกรรม (แต่ชาติปางก่อน) ตามหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาแบบไทย ๆ ที่นำไปสู่การหยุดนิ่งและตั้งคำถามต่อสาเหตุในการสืบค้น วิเคราะห์ ในกระบวนการทางความคิด ไปเน้นการสร้างทัศนคติต่อวัฒนธรรมความเป็นไทยแบบรักษาไว้เพื่อความเป็นระเบียบ สงบสุข มั่นคง และเจริญก้าวหน้า แม้ว่าในระยะหลังจะมีการนำเสนอให้นำเอา “ความเป็นวิถีไทยในชนบท” ที่มีแบบแผนของการอยู่ร่วมกันแบบเอื้ออาทร การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นวัฒนธรรมชุมชนที่มุ่งเน้นการทบทวนให้คำนึงถึงความเสมอภาค ก็ยังแพร่หลายในวงไม่กว้างขวางนัก และในชีวิตความเป็นจริงคนในชนบทที่ยึดโยงกับวิถีความเป็นชุมชนดังกล่าวนั้นลดลง ๆ (สายชล สัตยานุรักษ์. 2554)

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยที่เป็นไปอย่างไม่สมดุล ในครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ได้นำไปสู่สภาวะที่เรียกว่า “รวบกระจุก จนกระจาย” เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้และการถือครองทรัพย์สินอย่างสูง นำไปสู่ความเสี่ยงทางสังคมที่มีต่อชนชั้นกลางใหม่และชนชั้นกลางในระดับล่าง ในขณะที่บริบทของเครือญาติและความเป็นชุมชน รวมทั้งสถาบันทางสังคมทั้งวัดและพระสงฆ์ ไม่อยู่ในฐานะที่จะเป็นที่พึ่งที่ดีได้อีกต่อไป สถาบันทางการเมืองใหม่ ๆ ที่รัฐสร้างขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรอิสระ องค์กรการมหาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งระบบประกันสังคม ก็ไม่มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเพียงพอ ไม่เปิดโอกาสสำหรับการเข้าถึงอย่างแท้จริง จึงทำให้ชนชั้นกลางใหม่และชนชั้นกลางในระดับล่าง จึงมีความรู้สึกที่รุนแรงต่อ “ความไม่เสมอภาค” และ “สภาวะสองมาตรฐาน” ที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย (จนถึงขณะนี้) และเชื่อในคำอธิบายง่าย ๆ ที่ว่าปัญหาทั้งหลายเกิดจาก “พวกอำมาตย์” โดยไม่สนใจความซับซ้อนของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ (สายชล

สัตยานุรักษ์. 2554)

แบบแผนวิธีคิดข้างต้น เล็งเห็นว่า เมืองไทยนี้ อะไรก็ไม่ดี ไม่เป็นธรรม อันเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำและความไม่สมดุล ซึ่งจะเป็นวิธีที่ตรงกันข้ามกับวิธีคิดแบบรักษาความเป็นไทย ไว้เพื่อความเป็นระเบียบ สงบสุข มั่นคง และเจริญก้าวหน้า ต่างฝ่ายต่างเห็นหลักยึดของฝ่ายตรงกันข้ามเป็นความเสี่ยงทางสังคม สายชล (2554) ระบุว่า “..การมองว่าเมืองไทยนี้ดี และเมืองไทยนี้เลว ล้วนแต่เป็นมายาคติ และเป็นการมองแบบสุดโต่งที่ทำให้เข้าใจสังคมไทยคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับความเป็นจริง และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ผิดพลาด อีกทั้งทำให้ความขัดแย้งในสังคมการเมืองขยายลึกและกว้างยิ่งขึ้น”

การสร้างวิถีไทยให้สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตย มี 4 แนวทาง คือ (1) การเสริมสร้างพลเมืองที่มีจารีตทางความรู้แบบใหม่ (2) การเสริมสร้างพลเมืองที่มีวัฒนธรรมทางจิตใจแบบใหม่ ที่มีความรู้เป็นรากฐาน มีจิตสาธารณะ รักความเป็นธรรม ใจกว้าง และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในวิถีทางที่ถูกต้อง เหมาะสม (3) การเสริมสร้างพลเมืองที่มีความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ในความหมายใหม่ คือ สิทธิพลเมือง (4) การเสริมสร้างพลเมืองที่เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ สายชล (2554) การสร้างวิถีไทยให้เป็นวิถีประชาธิปไตยด้วยทัศนะใหม่ตามโลกาภิวัตน์ด้วย “การมีความรู้คู่ความคิด” และต้องมีคุณธรรมด้วย (ทิพย์พافر ต้นติสุนทร. 2554)

สิ่งที่ไม่ควรรื้อฟื้นและควรก้าวข้าม เช่น การหวนคืนกลับไปสร้างระบบปกครองแบบรวบศูนย์อำนาจ สร้างความเงียบทางการเมือง ไม่สร้างการคิดแต่เน้นการเชื่อฟัง เน้นหน้าที่พลเมืองแต่ไม่เน้นสิทธิพลเมือง (สายชล สัตยานุรักษ์. 2554) โครงสร้างทางสังคมและการมีระบบอุปถัมภ์ที่ค้ำยันของการคอร์รัปชัน การถ่วงขยายความไม่เป็นธรรมทางสังคม

การบริหารงานการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย (รวมทั้งการรัฐประหาร)
(ทิพย์พพร ตันติสุนทร. 2554)

(4) การรณรงค์หลักคุณธรรม 12 ประการของรัฐบาล คสช.

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะ คสช. ได้มีนโยบายเพื่อการรณรงค์กำหนดค่านิยมหลักในสังคมไทย เรียกว่า “ค่านิยม 12 ประการ” เพื่อสร้างประชาชนให้ ความเข้มแข็ง จะนำไปสู่การสร้างประเทศให้เข้มแข็ง เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2557 มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงาม

เพื่อส่วนรวม

- 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
- 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และ

ทางอ้อม

- 5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
- 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เพื่อแม่

และแบ่งปัน

- 7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์

ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง

- 8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพ

ผู้ใหญ่

- 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- 10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อ
ยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยาย
กิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่อ
อำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่า
ผลประโยชน์ของตนเอง

จากการศึกษานี้ พบว่า ในเบื้องต้น นอกจากมีการประกาศ
ค่านิยมหลัก 12 ประการนี้ในรายการวิทยุคืนความสุขให้กับประชาชนในวันที่
11 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 แล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ยังมีการจัดทำเพลงค่านิยม 12 ประการ จัดทำเว็บไซต์เพื่อการเผยแพร่เรื่องนี้
ในวงกว้าง มีการจัดทำแนวทางการพัฒนาและประเมินค่านิยมหลักของคนไทย
12 ประการขึ้นโดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงาน
ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการสร้างตัวชี้วัด
และมีแนวทางการรณรงค์เรื่องนี้ 4 แนวทางด้วยกัน คือ (1) บุรณการเข้ากับ
การจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (2) บุรณการในการจัด
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (3) สอดแทรกในกิจวัตรประจำวันของสถานศึกษา
(4) จัดทำโครงการเพื่อปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

มีการนำเอาประเด็นการณรงค์คุณธรรม 12 ประการนี้ไปศึกษา
วิจัยที่เกี่ยวข้องกับมิติอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนในขั้นพื้นฐาน
ในระบบการศึกษา เช่น การนำเอาหลักคุณธรรม 12 ประการนี้วัดค่านิยม
ในกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัย มี 3 หลักคุณธรรมที่นักศึกษาให้ความสำคัญ
ต่ำกว่าหลักอื่น ๆ คือ การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม (ข้อ 5)
การใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม (ข้อ 4) และ

การรู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ข้อ 10) (Ngammuk. 2016) ขณะเดียวกันมีการนำเอาเรื่องคุณธรรม 12 ประการนี้ไปพิจารณาถึงความเหมาะสมของบุคลิกภาพของครูปฐมวัยในภาคใต้ในอนาคต ก็พบว่า ค่านิยมหลัก 12 ประการ เป็นคุณลักษณะที่ครูปฐมวัยจะถ่ายทอดไปยังเด็กในระดับปฐมวัยผ่านการเป็นตัวอย่าง que แสดงออกทั้งบุคลิกภาพภายในและภายนอก เป็นตัวอย่างที่ดีที่เด็กนักเรียนสามารถรับรู้ได้ในเชิงประจักษ์ ในขณะที่คุณธรรมเหล่านี้ เป็นเรื่องที่ครูพึงตระหนักรู้และพัฒนาตนเองเป็นวัตรปฏิบัติ (สุธัญญา ฐิตุปการ. 2558)

2.3.6 สรุป

(1) คุณลักษณะของคนสยามในสายตาต่างชาติตะวันตก

จากบันทึกของต่างชาติชาวตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นโปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส และอังกฤษ ที่มีต่อคนสยามในสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ระหว่าง พ.ศ. 2077 - 2453) ไปในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นโลเล ไม่อยู่กับร่องรอย (ไม่มีหลัก) ไม่ซื่อสัตย์ ขี้ขลาด ฯลฯ นั้น เป็นการสะท้อน “กรอบ” ที่สะท้อนความแตกต่างของผู้คนและความสามารถในการจัดระเบียบทางสังคมบนพื้นฐานของ “ความแตกต่าง” ไม่ว่าจะเป็น คนและสังคมอยุธยา ตั้งอยู่บนวิถีเรียบง่ายของชีวิตและชนบท (เมืองที่เป็นเพียงชุมชนในการอยู่ร่วมกันเพื่อความปลอดภัยจากการปล้นชิงและสงคราม) ในขณะที่ยุโรปขณะนั้น (คริสต์ศตวรรษที่ 16) กำลังก้าวออกจากยุคกลางกำลังเข้าสู่สังคมแบบการค้าพาณิชย์นิยมและการล่าอาณานิคม ซึ่งเป็นมุมมองของคนที่แตกต่างกัน บริบททางสังคม หมายความว่า สังคมยุโรปได้ผ่านกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมหรือจัดการความไม่อยู่ในร่องรอยของสังคมและสร้างกติกาทาง

สังคมขึ้นได้แล้ว จึงสามารถสร้างงานที่เป็นแบบแผนของการจัดการที่สำคัญ ต่อการสร้างเครื่องมือ การจัดทัพ/ยุทธโศปกรณ์และเดินทางโดยทางเรือจาก แผ่นดินตะวันตกมายังตะวันออก (มายังอยุธยา ไม่ใช่สายตาของชาวบ้าน ในเมืองลิสบอน อัมสเตอร์ดัม ปารีส หรือลอนดอน ที่บันทึกถึงพฤติกรรม ของชาวเมืองอยุธยาที่เดินทางไปยังเมืองเหล่านั้น ความดังกล่าวนี้ จะกระจ่างชัด มากขึ้นเมื่อ Crawford ได้เปรียบเทียบพฤติกรรมของคนในย่านตะวันออก เอเชียใต้ด้วยกัน ก็จะเห็นว่า คนสยามมีการจัดระเบียบตัวเองและมีความ สามารถทางสังคมที่ดีกว่า มีความคิดอ่านอยู่ร่วมกันดีกว่า มีความใจกว้าง และรู้จักเพียงพอ

ดังนั้น การวิพากษ์ต่อบันทึกของชาวต่างชาติข้างต้นนั้น หากตั้งอยู่บน พื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ ที่ว่า ลักษณะของพฤติกรรมทางสังคม การคิด ลักษณะนิสัย ฯลฯ ในสังคมใด ๆ ย่อมผันแปรไปตามลักษณะของความ สัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นเงื่อนไขสำคัญ ก็จะ เข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้าถึงและถ่องแท้

(2) กระบวนทัศน์และหลักคิดกับโครงสร้างของสังคม

กระบวนทัศน์และหลักคิดว่าด้วยความเป็นไทย ทั้งในความหมาย “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ที่สายชล สัตยานุรักษ์ อธิบายไว้ตามลำดับ ว่า เป็นหลักคิดแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ซึ่งก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้น ในระหว่างการสร้างชาติของสยาม - ไทย ในสถานการณ์ด้านทวนกับการ ล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นหลักที่เกิดขึ้น จากการสร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดโดยปัญญาชนสยามจำนวนหนึ่ง มีการดำเนินงานให้สอดคล้องกันไปทั้งการบริหารจัดการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จารีต และหลักการใช้ชีวิตประจำวัน โดยมีชนชั้นนำ ของสังคมเป็นศูนย์กลางในทุกมิติ ผ่านกระบวนการรวมเชื้อชาติต่าง ๆ เข้าเป็น

“ไทย” ของชนชั้นนำ ที่ด้านหนึ่ง “คูหมิ่น คูแคลน” (ไม่ว่าจะเป็นจีน เป็นลาว ไม่ว่าจะเป็นลาวเชียงใหม่ หรือลาวอีสาน) อีกด้านหนึ่ง ก็จำต้องสามัคคีและพัฒนาเพื่อใช้เป็นกำลังต่อรองกับภัยคุกคามภายนอก

ไทย ผ่านสถานการณ์นั้น ๆ แล้ว เข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการบริหารอำนาจทางการเมืองแบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ ก้าวไม่ข้ามการพัฒนาประชาธิปไตย มาโดยตลอดเกือบศตวรรษ ชีตจำกัดของการไม่พัฒนาในระดับโครงสร้างทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนี้ ได้ทำให้เกิดการสะดุดหยุดลงของการพัฒนาในด้านอื่น ๆ รวมทั้งการพัฒนา “ความสามารถทางสังคม” หรือ “ศักยภาพกำลังคน” ของประเทศ ทำให้การใช้จริงในชีวิตประจำวัน (Everyday life) ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบท ประสบกับความเสี่ยงทางสังคม และเป็นความเสี่ยงที่ผลิตกันขึ้นเอง ที่นำไปสู่ “มายาคติแบบสุดโต่ง” ทั้งฝ่ายที่เห็นผลของความเหลื่อมล้ำและความไม่สมดุลของการพัฒนาเป็นความเสี่ยงทางสังคม ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง เล็งเห็นผลของวิถีชีวิตของชนชั้นกลางใหม่และชนชั้นกลางล่างที่กำลังทำลายความเป็นระเบียบ ความสงบสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้า

เป็นมายาคติที่ไม่ได้อธิบายตัวเอง แต่เป็นมายาคติที่ไปอธิบายความ และลักษณะทางสังคมของฝ่ายตรงกันข้าม จะเป็นไปตามการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่ Durkheim อธิบายว่า เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมโดยผู้อื่น การอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของมวลชนกลุ่มหนึ่งโดยมวลชนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการที่เกเชียร เตชะพีระ อธิบายถึงลักษณะความขัดแย้งของระหว่าง PAD ที่เห็นทักษิณเป็นนายทุนเผด็จการ และทุนนิยมแบบมูมมาม/หยาบกระด้าง ในขณะที่ทักษิณและฝ่ายสนับสนุนก็จะอธิบายฝ่ายรัฐประหารและ PAD ว่า ถอยหลังกลับสู่ระบบศักดินานิยม การปกครองแบบอำมาตย์ และระบบอุปถัมภ์

หากจะถามว่า การศึกษานี้ พบปัจจัยอะไรที่เป็นเรื่องไม่พึงประสงค์ คำตอบก็คือ การผลิตวาทกรรมที่นำไปสู่ความขัดแย้งหรือแปรผลไปสู่ความขัดแย้งขนาดใหญ่ทางสังคมตามมายาคติข้างต้น เพราะตัวแบบของ กระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมตัวคนไทยเข้าสู่ ศตวรรษที่ 21 ที่มี 5 องค์ประกอบ/เป้าหมาย ทั้งความพอเพียง ความมีวินัย ความสุจริต การมีจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบ แม้จะเกิดขึ้นจากการสร้างเหตุผลรองรับที่เพียงพอก็ตาม จะมีความเป็นไปได้ที่จะมีผู้ที่เห็นว่าเป็นข้ออ้างสำหรับการรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบ ความสงบสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้า ในขณะที่ฝ่ายของตนต้องการที่จะเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อีกวิธีทางหนึ่ง - จะเป็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางสังคมวาระใหม่ว่าด้วย วิธีของการเข้าสู่ศตวรรษใหม่ที่ต่างกัน

(3) พื้นที่ตั้งของกระบวนทัศน์และหลักคิด

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า การรวมศูนย์อำนาจเพื่อเร่งสร้างความ เป็นชาติและความเป็นคนไทย การพัฒนาประชาธิปไตย การพัฒนาทุน ในระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งการผสมผสานแบบหลอมรวม/การแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมที่ยึดโยงเข้ากับระบบอำนาจ ในระยะเปลี่ยนผ่านตามนโยบาย ชาตินิยม/ทุนนิยมโดยรัฐ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือของการขยายงานและ อำนาจทางเศรษฐกิจของชนชั้นปกครองใหม่ ตามการอธิบายของสุชาติ ยิ้มประเสริฐ และทิพย์พาพร ดันติสุนทร

การเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้มีอำนาจทางการเมือง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และนักธุรกิจที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินตาม แนวคิด อุดมการณ์ของชาติ และนโยบายของรัฐบาลข้างต้น จึงเป็นที่มาของ ตัวอย่างของการก่อร่างสร้างตัวของทุนหรือการประกอบกิจการต่าง ๆ ทั้งขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ทั้งส่วนกลางและต่างจังหวัด เป็นตัวอย่างของการเอาอย่าง/

เลียนแบบตามกันของคนในสังคม เป็นปฏิกิริยาของความสัมพันธ์ทางสังคมที่หล่อเลี้ยงระบบอุปถัมภ์ในชีวิตจริง

กรณีศึกษาเรื่องการจัดการปัญหาการจ่ายสินบนและการคอร์รัปชันของสิงคโปร์ เป็นตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนถึงความเข้าใจถึงพื้นที่ตั้งของกระบวนทัศน์และหลักคิด ที่มีการสื่อสารในวงกว้างถึงผลเสียหายจากการหวังผลประโยชน์ของความสามารถจ่ายสินบนได้ของตัวเองและเครือข่าย แต่สร้างความเสียหายในระยะยาวให้กับสังคมรุ่นถัดไป พร้อม ๆ กับการลดเงื่อนไขเรื่องที่จะต้องจ่ายสินบนให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการและบริการ เป็นการจัดการที่ลด Demand และ Supply ของการจ่ายสินบนและคอร์รัปชันในจังหวะพร้อม ๆ กัน

(4) การรณรงค์/การขับเคลื่อน

การรณรงค์/การขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับสาธารณะ ไม่เหมาะที่จะดำเนินงานได้โดยวิธีการรณรงค์แบบเดิม ไม่ว่าจะเป็นดำเนินโดยส่วนราชการ และ/หรือการจัดทำงาน Event ทั้งนี้ก็เพราะเรื่องของการสร้างคนไทยเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ตามองค์ประกอบ/เป้าหมายทั้ง 5 มิติเป็นงานรากฐานของการริเริ่ม มีลักษณะคล้ายคลึงกับการสร้างวาระแห่งชาติร่วมกันของ Flight of the Flamingos ของ The Mont Fleur project ที่เคย์รณรงค์ในสหภาพอาฟริกาใต้ (มีการกระจายความเกี่ยวข้องไปตามภูมิภาคและกลุ่มความเกี่ยวข้อง) ในขณะเดียวกันก็จะเป็นงานที่มีระยะเวลายาว เป็นงานต่อเนื่อง มีการบริหารงานที่มีตัวชี้วัด และมีการจัดการความร่วมมือที่หลากหลาย เหมือนกับการจัดงานในโครงการ The Elizabeth River Project และ Shape up Somerville มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความร่วมมือใหม่ ๆ ในระหว่างการรณรงค์ รวมทั้งผลักดันให้มีการสร้างเป็นส่วนหนึ่งของ Political will เช่นเดียวกับการต่อต้านคอร์รัปชันของสิงคโปร์

ประสบการณ์ของการทำงานแบบสร้างความร่วมมือกับหลายฝ่าย
จัดระบบงานที่เหมาะสมต่องานที่ทำร่วมกันที่ยืดหยุ่น ไม่เป็นไปแบบจัดการ
ด้วยองค์กรเดียว - Single organization และมีลักษณะงานแบบต่อเนื่องนั้น
เป็นประสบการณ์ที่องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานรณรงค์ ควรศึกษาเรียนรู้
เป็นประสบการณ์และนำมาปรับใช้เป็นวิธีการทำงาน เพราะปัจจัยที่มีผลต่อ
ความสำเร็จโดยเฉพาะกรณี Flight of the Flamingos ของ The Mont
Fleur project นั้น มาจากการทำงานแบบกระบวนการของการมีส่วนร่วม
ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย และเป็นงานที่สำเร็จลุล่วงได้ ไม่ใช่เพราะรัฐ

บทที่ 3

กรณีศึกษาว่าด้วยการรณรงค์
ประเด็นเชิงบวกทางสังคม

กรณีศึกษาว่าด้วยการรณรงค์ ประเด็นเชิงบวกทางสังคม

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2560 และกลางปี พ.ศ. 2561 มีปรากฏการณ์ที่เป็นกระแสสังคมขนาดใหญ่ ที่รับรู้กันโดยทั่วไป 2 กรณี คือ หนึ่ง โครงการวิ่งเพื่อการกุศลเพื่อระดมเงินบริจาคสนับสนุนการซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาล 11 แห่ง ของศิลปินผู้มีชื่อเสียงของไทย - ตูน บอดี้สแลม สอง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อมีผู้ประสบเหตุน้ำท่วมถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน ทำให้ทีมฟุตบอลเยาวชนจำนวน 13 คนพร้อมโค้ช ติดอยู่ข้างในถ้ำที่มีความยาวถึง 10 กิโลเมตรเศษ เรื่องทั้งสองผ่านพ้นไปด้วยดี ทั้งความสำเร็จของการระดมเงินเพื่อการกุศลของตูน บอดี้สแลม และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถ้ำหลวง โดยกรณีหลังนี้ ยังได้รับความสนใจที่จะสรุปบทเรียน (Lessons learned) ทั้งเรื่องการจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยของรัฐ การสื่อสารในภาวะวิกฤติ การสื่อสารบนพื้นที่ออนไลน์ และการจัดการสื่อมวลชน ฯลฯ บทความนี้ ก็นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมสรุปบทเรียนของสังคมที่มีต่อเรื่องเดียวกันนี้ โดยเน้นให้ความสนใจไปยัง “ปรากฏการณ์เชิงบวกทางสังคม” (Positive Social Phenomenon) ที่เกิดขึ้นในระหว่างหรือห้อมล้อมต่อเหตุการณ์ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

คำว่า ปรากฏการณ์ทางสังคม โดยทั่วไปสังคมมักจะให้ความสนใจต่อ “ปรากฏการณ์เชิงลบทางสังคม” (Negative Social Phenomenon) ซึ่งจะเห็นได้จากการรายงานข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ การพาดหัวข่าวของ

ข่าวภาคค่ำของโทรทัศน์ หรือจึงเกิดเปิดรายการเล่าข่าวภาคเช้าของรายการวิทยุและโทรทัศน์ของสื่อมวลชน จนทำให้ความหมายของคำ มีความโน้มเอียงไปว่าปรากฏการณ์ทางสังคมเป็นเรื่องเชิงลบ ทั้ง ๆ ที่โดยความหมายแล้วปรากฏการณ์ทางสังคม (Social Phenomenon) จะรวมปรากฏการณ์ทั้งลบและเชิงบวกเข้าด้วยกัน

3.1 การวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของตูน บอดี้สแลม

3.1.1 ความเป็นมา

ตูน บอดี้สแลม หรือนายอาทิตย์วาท คงมาลัย เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงของไทย (ในยุคสมัยปัจจุบัน) พื้นเพเป็นชาวจังหวัดสุพรรณบุรี จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และนิติศาสตร์บัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีศักดิ์เป็นหลานของแอ๊ด คาราบาว และเป็นลูกพี่ลูกน้องกับต๊อง บงกช ซึ่งเป็นศิลปิน ดารา และบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมของไทย เคยเข้าแข่งขันกีฬาเทเบิลเทนนิส ริเริ่มเล่นดนตรีมาตั้งแต่เรียนหนังสือในระดับมัธยมและเข้าสู่วงการดนตรีกับค่ายเพลงมิวสิคบุ๊กส์ แต่ก็ยุติลงและแยกย้ายกันไปศึกษาต่อในต่างประเทศ หลังจากนั้น ตูน ก็มาร่วมกับบอนด์ ช่างเสวก และรัฐพล พรรณเชษฐ์ ตั้งวงดนตรี “บอดี้สแลม” เป็นวงดนตรีแบบป๊อปรีด - โมเดิร์นร็อก มีผลงานเป็นที่นิยมในนามชื่อวงใหม่นี้เรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

เมื่อปี พ.ศ. 2559 ตูน ได้จัดทำโครงการ “ก้าวคนละก้าวเพื่อโรงพยาบาลบางสะพาน” เป็นกิจกรรมวิ่งระยะไกลจากกรุงเทพมหานครไปสิ้นสุดที่โรงพยาบาลบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยะทางรวม 400 กิโลเมตร ใช้เวลาดำเนินกิจกรรม 10 วัน (1 - 10 ธันวาคม พ.ศ. 2559) สามารถระดม

เงินบริจาคได้ 85 ล้านบาท โครงการ “ก้าวคนละก้าวเพื่อ 11 โรงพยาบาลทั่วประเทศ” ที่จัดเป็นกิจกรรมตามการศึกษานี้ เป็นการดำเนินกิจกรรมในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ใช้เวลาวิ่ง 55 วัน โดยโปรแกรมจากจุดหนึ่งไปยังจุดต่อไป ตั้งแต่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไปสิ้นสุดที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ระยะทางรวม 2,215 กิโลเมตร และระดมเงินบริจาคกับผู้มีจิตศรัทธาเดียวกัน คือ ร่วมบริจาคเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาล 11 แห่ง ได้เป็นเงินทั้งสิ้น 1,402,450,818.31 บาท

3.1.2 การจัดองค์กร

การจัดกิจกรรมวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคเพื่อการกุศลสำหรับโรงพยาบาลของตูน บอดี้สแลม เป็นการจัดการขึ้นเอง โดยบทบาทของภาคส่วนที่ไม่ใช่รัฐ ไม่ใช่องค์กรเอกชน แต่เป็นไปแบบอาสาสมัครที่ตัวแทนของสังคม (Volunteer organizations) ที่จะร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อการสนับสนุนช่วยเหลืองานของโรงพยาบาล 11 แห่ง ซึ่งเป็นงานแบบเจาะจงทั้งเป้าหมายของการรวมเงินและการใช้เงิน ในขณะเดียวการจัดการองค์กรก็เช่นเดียวกัน เป็นไปเฉพาะเพื่อการนี้ เป็นการจัดรูปแบบขององค์กรที่สอดคล้องกับงานที่มีลักษณะเป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ของการบริจาคเพื่อการกุศล หรือ Strategic philanthropy

3.1.3 การดำเนินกิจกรรม

การวิ่งตามกำหนดการแต่ละวันที่ผ่านไปตามเส้นทางต่าง ๆ ที่มีการประกาศให้ทราบล่วงหน้าผ่านสื่อมวลชนและองค์กรร่วมงานในพื้นที่ ตูน และคณะ จะรับบริจาคเงินจากประชาชนผู้ร่วมบริจาคทั่วไป/รายย่อย ทั้งแบบรับเงินสดและบริจาคผ่านบัญชีธนาคาร (และช่องทางการใช้จ่ายเงินผ่าน Application ทางการเงินรูปแบบต่าง ๆ ผ่านบัตรเครดิตและบัตรเดบิต

รวมทั้งเคาน์เตอร์เซอร์วิสของ 7-11) มีการแสวงหากายร่วมเล่นดนตรีและ กิจกรรมอื่นตามรายการที่ผ่าน ที่มีการจัดการต้อนรับและสวดรับกันทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและเป็นกิจกรรมที่จัดการโดยจังหวัดหรือส่วนราชการเพื่อร่วมจัดระเบียบกิจกรรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และการวิ่งเป็นไปตามแผนงานที่กำหนด

ตลอดเส้นทางจะมีผู้ที่เข้าร่วมสมทบทั้งการร่วมวิ่ง ร่วมบริจาคเงินมากขึ้นตามลำดับ มีทั้งบริษัทเอกชน ศิลปิน ดารา ชื่อนำคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมเป็นระยะ ๆ เช่น ญาญ่า ญิง, โอปอล, แหม่ม สุริริภา ฯลฯ มีคหบดีประจำจังหวัดให้การต้อนรับและร่วมบริจาคเงินก้อนใหญ่ เช่น คุณจิมมีที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่บริจาคมากถึง 16 ล้านบาท มีขบวนย่อยของการวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของศิลปินคนอื่น ๆ เช่น วรเชษฐ์ เอ็มเปีย จากวงดนตรี สไมล์บัพฟาโล ที่จัดวิ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วนำเงินไปสมทบทุนและคณะที่จังหวัดพะเยา

ในระหว่างการทำกิจกรรมวิ่งของคุณและคณะ รวมทั้งการร่วมกิจกรรมของผู้คนตามเส้นทางทำให้กระแสความสนใจของคนในสังคมได้รวมศูนย์ความสนใจมาอย่างกว้างขวาง เป็นรายการที่มีการรายงานข่าวความก้าวหน้าของกิจกรรมเป็นระยะ ๆ และทุกชั่วโมงของการรายงานข่าวของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ และเป็นข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทุกสำนักทั้งหนังสือพิมพ์ส่วนกลางและท้องถิ่น ตลอดทั้ง 55 วันที่มีกิจกรรม ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการสื่อสารผ่าน Social media แขนงต่าง ๆ ทั้ง Facebook, Instagram, Line และถ่ายทอดสดผ่าน YouTube ก็ยิ่งทำให้ข่าวสารของกิจกรรมที่เป็นที่สนใจของสาธารณะ เพราะเป็นกิจกรรมที่น่าโดยผู้มีชื่อเสียงเป็นต้นทุนอยู่แล้ว กระจายออกไปด้วยความเข้มข้น ปะปนกันทั้งการรายงานเรื่องของคุณ บอดี้ส์แลม และการร่วมกิจกรรมของตนเอง

ทั้งในฐานะที่เป็นผู้ร่วมรายการจัดการต้อนรับ ร่วมบริจาค รายงานข่าวของ
 ตนและคณะ และรายงานเหตุการณ์ของเพื่อน ๆ ที่ร่วมงาน

การวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของตูน บอดี้สแลม Social Positive Phenomenon

3.1.4 ผลผลิตและผลลัพธ์

การวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของตูนและคณะสิ้นสุดลงด้วยการรวมเงิน
 บริจาคได้มากถึง 1,400 ล้านบาทเศษ เพื่อมอบให้กับโรงพยาบาล 11 แห่ง
 ประกอบด้วย (1) โรงพยาบาลบะละ (2) โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี
 (3) โรงพยาบาลราชบุรี (4) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (สุพรรณบุรี)
 (5) โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี (6) โรงพยาบาลขอนแก่น (7) โรงพยาบาล
 เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (จังหวัดปราจีนบุรี) (8) โรงพยาบาลนครพิงค์ (จังหวัด
 เชียงใหม่) (9) โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ (10) โรงพยาบาลน่าน
 (11) โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

นับได้ว่า กิจกรรมวิ่งเพื่อการกุศลครั้งนี้ ได้สร้างปรากฏการณ์ร่วม
 ของสังคม ที่เป็นปรากฏการณ์เชิงบวก ที่สาธารณชนมีโอกาสร่วมตาม

บทบาทต่าง ๆ รวมทั้งการร่วมรายงานข้อมูลสถานการณ์ข่าวสาร เพราะมีส่วนสำคัญต่อการติดตามของผู้คนในเส้นทางของจังหวัดต่อไปที่จะเข้ามา รับช่วงต่อของการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมวิ่ง อันเป็นลักษณะของการรักษาไว้ซึ่ง “วาระร่วม” (Common agenda) นี้ ไม่ฝอ่ตัวลงและเป็นภาระเฉพาะตน และคณะดำเนินงานไปตามลำพัง ในขณะเดียวกัน การวิ่งเพื่อการกุศลครั้งนี้ ถือได้ว่า เป็นกิจกรรมมวลชนขนาดใหญ่ (Mass mobilizations) ที่สามารถ รวมคน/ระดมเงินบริจาคให้เข้ามาร่วมกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน และที่สำคัญไปกว่านั้น คือ เป็นการจัดการขึ้นโดยภาคส่วนที่ไม่ใช่รัฐ จำนวนเงินที่ระดมมาได้ ไม่ใช่เกิดจากการบังคับ ร้องขอ และอ้อนวอน และเป็นเงินที่เป้าหมายที่ชัดเจนว่าเพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือแพทย์ให้กับ โรงพยาบาล 11 แห่ง ซึ่งเป็นมิติที่สะท้อนถึงการร่วมสร้างวาระทางสังคม ร่วมกันที่ต่างไปจากการบริจาคกุศลแบบทั่วไปสำหรับวัด สาธารณสถาน และพิธีการทางศาสนา ที่มีวัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินที่เป็นนามธรรม

3.2 การช่วยเหลือผู้ประสพภัยที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน - จังหวัดเชียงราย

3.2.1 ความเป็นมา

เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2561 มีรายงานข่าวจากสื่อมวลชนว่า มีคณะนักฟุตบอลเยาวชนที่เรียกว่า ทีมหมูป่าอะคาเดมี 13 คน รวมทั้งผู้ช่วยโค้ช ได้สูญหายไปเที่ยวในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน ซึ่งเป็นเทือกเขาติดชายแดนประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เยาวชนเหล่านั้น มีอายุระหว่าง 11 - 18 ปี โดยเข้าไปเที่ยวถ้ำหลังจากซ้อมฟุตบอลแล้ว

จังหวัดเชียงรายได้จัดตั้ง “ศูนย์อำนวยความสะดวกค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน” (ศอร.) ขึ้นเป็นกลไกการช่วยเหลือตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2561 โดยมีนายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นผู้อำนวยการ การค้นหาเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะผู้สูญหายติดอยู่ในถ้ำที่มีน้ำท่วมและไหลเข้าจากพายุฝนที่ตกลงมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นภัยพิบัติที่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมของไทยไม่มีประสบการณ์มาก่อน

การช่วยเหลือผู้ประสบภัยในครั้งนี้ นอกจากจะเป็นภัยพิบัติที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเหตุการณ์อื่น ๆ แล้ว ยังเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้วงระยะเวลาเดียวกันกับการแข่งขันฟุตบอลโลก 2018 ที่จัดขึ้นที่รัสเซีย พร้อม ๆ กับความสนใจของสื่อมวลชนและการรายงานเหตุการณ์ของ Social media ก็ยิ่งทำให้สถานการณ์ช่วยเหลือในครั้งนี้ เป็นที่สนใจของโลก มีผู้สื่อข่าวจากทั่วโลกเข้ามาร่วมรายงานเหตุการณ์นี้ไปตามช่องทางต่าง ๆ (กระจายไปทั่วโลก) แบบวันต่อวัน ช่วงต่อช่วง และเป็นไปแบบตลอดเวลา ฯลฯ ทั้ง BBC, CNN, ABC News พร้อมกับให้สัมภาษณ์ส่งสาส์นเป็นกำลังใจจากผู้นำทางสังคมและการเมืองทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็น โดนัล ทรัมป์ ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา การให้สัมภาษณ์ของโฆเซ มูริญโญ จากสโมสรฟุตบอลแมนเชสเตอร์ยูไนเต็ด และเจอร์เก้นท์ คล็อป จากสโมสรฟุตบอลลิเวอร์พูล สองยักษ์ใหญ่ของพรีเมียร์ลีกอังกฤษ

3.2.2 การจัดการ

ด้วยลักษณะของการกู้ภัยพิบัติที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ประกอบมีนายเวิร์น อันสเวิร์ธ นักสำรวจถ้ำหลวงที่เป็นชาวอังกฤษและมีภรรยาเป็นชาวไทย มีข้อมูลรายละเอียดของถ้ำที่สามารถใช้เป็นประโยชน์

ในการค้นหาได้ ขณะเดียวกันก็มีเพื่อน ๆ ที่เป็นอาสาสมัครกู้ภัยและดำน้ำในถ้ำในต่างประเทศ จึงมีการประสานความช่วยเหลือดังกล่าวไป จึงทำให้การจัดการของ ศอร. ต้องพึ่งพาการทำงานด้านเทคนิคที่มากกว่าเครื่องมือและกลไกที่มีอยู่ตามปกติของกรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การประสานความร่วมมือนักดำน้ำในถ้ำตามเครือข่ายของ British Cave Rescue Council : BCRC ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคมของอังกฤษ ทำให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยในครั้งนี้นักดำน้ำที่มีประสบการณ์สูงจากทั่วโลก เข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัครสมทบกับหน่วยซีลและอาสาสมัครของกองทัพเรือของไทย

การบริหารจัดการที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ ศอร. ได้มีการจัดระเบียบขึ้น คือ การให้ข่าวและการรายงานข่าวของสื่อมวลชน ทั้งนี้ ก็เพราะมีการทำงานของสื่อมวลชนทั้งของไทยและต่างประเทศ ทั้งที่เป็นสื่อมวลชนกระแสหลักและสำนักข่าวออนไลน์ ประกอบกับเนื้อหาสาระที่เป็นการรายงานโดยผู้ร่วมงานผู้สังเกตการณ์ และผู้ประสบเหตุทั่วไปผ่าน Social media ก็ยิ่งทวีความเข้มข้นของการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้นไปอีก ศอร. โดยท่านผู้ว่าณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร จึงได้จัดให้มีการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเพียงครั้งเดียวต่อวัน เพื่อรายงานสถานการณ์ความก้าวหน้าของการทำงาน และจำกัดพื้นที่การเข้าไปทำงานของสื่อมวลชน

3.2.3 การดำเนินกิจกรรม

การดำเนินการช่วยเหลือดำเนินงานไปอย่างต่อเนื่อง โดยมี ศอร. เป็นศูนย์บังคับบัญชา มีส่วนราชการที่เข้ามาร่วมสนับสนุนการค้นหาจากส่วนต่าง ๆ ทั้งกองทัพ ตำรวจตระเวนชายแดน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช กรมป่าไม้ และการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งจากรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน และอาสาสมัครผู้มีจิตสาธารณะแขนงต่างๆ

เช่น การติดตั้งระบบไฟฟ้าด้วยสายไฟกันน้ำพร้อมรบบไฟของการไฟฟ้า
ภูมิภาค การประสานเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์มือถือของทุกค่ายโดย กสทช.
การวางสายเข้าไปในถ้ำของการสื่อสารแห่งประเทศไทย การสนับสนุนเครื่องมือ
การทำงานหุ่นยนต์ใต้น้ำที่มีโซนาร์สแกนเนอร์ เครื่องปั้มน้ำ และโดรน ของ
บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) (ปตท.สผ.),
การสนับสนุนท่อ HDPE ท่อเหล็กคดงอได้ น้ำมันดีเซล ก๊าซหุงต้มของ
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), การสนับสนุนการเดินทางของไทยแอร์เอเชีย,
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน), การสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ
และทีมงานนักธรณีวิทยาและผู้ชำนาญการของบริษัทเซพรอน รวมทั้ง
การสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ จากบริษัทเอกชนชั้นนำ เช่น บริษัท ช.การช่าง
จำกัด (มหาชน), บริษัท สายไฟฟ้าบางกอกเคเบิ้ล จำกัด, กลุ่มบริษัท
เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน), บริษัท บุญรอด บริวเวอรี่ จำกัด, บริษัท
โทริเซนไทย เอเยนซี จำกัด, บริษัท บางกอกโคมัตสึเซลส์ จำกัด ฯลฯ

นอกจากการสนับสนุนการทำงานร่วมการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
โดยหน่วยงานของภาครัฐ และเอกชน ข้างต้นแล้ว ยังมีงานที่เป็นอาสาสมัคร
ที่มาจากระดับชุมชน ที่ได้มีเครื่องอุปกรณ์ เช่น กิจการขนาดใหญ่ แต่อาสาสมัคร
ที่จะเข้ามาร่วมปฏิบัติงานตามกำลังความสามารถเฉพาะ เช่น นักปีนถ้ำจาก
เกาะลิบง จากจังหวัดตรัง ซึ่งมีอาชีพเก็บรังนกนางแอ่นในถ้ำ รดสูบน้ำขนาด
ใหญ่ที่เรียกว่าเครื่องสูบน้ำพญานาค ซึ่งเป็นอุปกรณ์ดัดแปลงจากเจ้าของ
ที่เป็นวิศวกรชาวไทย แม้บ้านที่อาสาติดตั้งโรงครัวอาหารเลี้ยงผู้ปฏิบัติงาน
ร้านซักรีดที่อาสาซักเสื้อผ้าให้ผู้ปฏิบัติงาน ฯลฯ

กลไกที่ทำงานประสานการช่วยเหลือของ ศอร. ที่เร่งค้นหาผู้สูญหาย
ในถ้ำ ที่มีหน่วยซีลของกองทัพเรือและอาสาสมัครนักดำน้ำจากทั่วโลก
การสนับสนุนจากหน่วยงานขนาดใหญ่จากภาคส่วนต่าง ๆ และความร่วมมือ

ย่อย ๆ จากชุมชน เป็นกลไกที่ทำงานร่วมกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่เป็นความรู้ทางวิชาการและทักษะชาวบ้าน (นอกจากจะมีนักบินถ้าจากเกาะลิบงแล้ว ยังมีหน่วยงานอาสาสมัครที่รวมตัวจาก อปพร. ไปทำหน้าที่สำรวจการไหลของน้ำนอกถ้ำเพื่อเบี่ยงเส้นทางไม่ให้ไหลเข้าถ้ำ ซึ่งโดยเนื้อหาของงานจะเหมือนกับการเร่งสูบน้ำออกจากถ้ำของเครื่องสูบน้ำขนาดเล็ก)

การสนับสนุนช่วยเหลือเป็นไปทั้งโดยงานตามหน้าที่ เช่น การบริการขนส่งฟรีของการบินไทยหรือแอร์เอเชีย หรือการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญของบริษัท ซึ่งเป็นทรัพยากร (เครื่องมือ) ที่มีอยู่แล้ว การช่วยเหลือของนักดำน้ำแพทย์จากออสเตรเลีย หรือกรณีการตั้งโรงครัวของอาสาสมัครชุมชนที่เดินทางไปจากจังหวัดนนทบุรี (อดีตเจ้าของร้านอาหารเยาวราชทะเลเผา) ก็เป็นไปตามหลักการนี้ แต่ก็มีงานอีกประเภทหนึ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อการนี้โดยตรง เช่น การบริการซักกรองเท้าผ้าใบและรองเท้าคอมแบทของเจ้าหน้าที่กู้ภัยสมาคมศิริกรณ์เชียงรายบรรเทาสาธารณภัย การทำหน้าที่ผู้จัดการพื้นที่การสื่อสารของ โดย คุณศศิวิมล อยู่คงแก้ว ซึ่งเป็นภรรยาของผู้อำนวยการหน่วยซีล และการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นใหม่แล้วนำไปมอบให้ทดลองใช้งาน เช่น กรณีกระสวย/จรวดจิ๋ว ซึ่งสร้างจากวัสดุของยานอวกาศ เพื่อช่วยนำพาผู้ประสบภัยออกจากถ้ำของ Elon Musk เจ้าของบริษัทเทสลา แม้ว่ากรณีหลังนี้ ทีมงานช่วยเหลือลำเลียงผู้ประสบภัยไม่เลือกใช้ก็ตาม แต่ทั้ง 3 กรณีหลังนี้ เป็นตัวอย่างของงานหรือกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในระหว่างทำงานนี้โดยตรง

ในระหว่างการทำงานช่วยเหลือ มีกรณีของการจัดการของสังคมที่มีต่อการสื่อสารในพื้นที่ของสังคมหรือ Social media เช่น การช่วยกันตัดวงจรข่าวลือ ข้อมูลที่ยังไม่ได้รับการยืนยันจาก ศอร. รวมทั้งการรณรงค์การให้

ความร่วมมือของสื่อมวลชนและการไม่ให้ความร่วมมือของสื่อมวลชนทั้งของไทยและต่างประเทศ ผ่านช่องทางของ Social media ซึ่งทำให้การทำหน้าที่รายงานของสื่อมวลชน กลายเป็นหัวข้อ “ข่าว” หรือเป็นข่าวที่เกิดขึ้นข่าว โดยผู้รายงานข่าว เป็นการตรวจสอบผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสังคมอีกต่อหนึ่ง อย่างให้ได้อย่างชัดเจน

การช่วยเหลือผู้ประสพภัยที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน – เชียงราย Social Positive Phenomenon

ชาลส์สมิธ – จิตสาธารณะ : การเคลื่อนไหวและการทำงานของกลไกสังคมและประชาสังคม

3.2.4 ผลผลิตและผลลัพธ์

ผลของการช่วยเหลือของ ศอร. ดำเนินการไปจนมีการค้นพบผู้สูญหาย และนำพาออกจากถ้ำหลวงนางนอน สามารถช่วยเหลือทีมฟุตบอลเยาวชนหมูป่าอะคาเดมี ทั้ง 13 คน โดยทยอยนำตัวผู้ประสพภัยส่งโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ตั้งแต่วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 จนกระทั่งวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 รวมใช้เวลาดำเนินงานนี้ร่วมกันทั้งสิ้น 18 วัน

ความสำเร็จของการช่วยเหลือผู้ประสพภัยในครั้งนี้ มีเรื่องที่ต่างไปจากการช่วยเหลือกรณีอื่น ๆ อย่างน้อย 2 เรื่องด้วยกัน คือ (1) เป็นการช่วยเหลือที่จะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาช่วยสนับสนุนในหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน และล้วนแต่เป็นสาขาเฉพาะ ตั้งแต่ข้อมูลแผนที่กายภาพของถ้ำ

นักดำน้ำในถ้ำ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญช่วยลำเลียงผู้ประสบภัยออกจากถ้ำ วิธีการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยออกจากถ้ำ ศูนย์ช่วยเหลือก่อนส่งโรงพยาบาล การจัดการสื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศ ฯลฯ ในขณะเดียวกันการจัดการเหล่านี้ จะต้องดำเนินการทั้งในระหว่างการปฏิบัติงานและการสอดส่องของ Social media (2) การบริหารงานที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานนี้ มาจากความสามารถของการสั่งการในพื้นที่หน้างานตามความเกี่ยวข้อง และการบวกรวม (Convergence) ทักษะ ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญที่ลงตัว

การติดตามข้อมูลข่าวสารของผู้คนทั้งในประเทศและทั่วโลกที่เป็น การสื่อสารผ่านโลกออนไลน์ ทำให้การสื่อสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ด้านหนึ่ง ช่วยทำให้การช่วยเหลือสามารถเป็นไปด้วยความรวดเร็ว อีกด้านหนึ่ง ทำให้ผู้คนในสังคมเรียนรู้จากเรื่อง ๆ เดียวกัน ในห้วงเวลาเดียวกัน พร้อม ๆ กัน ทำให้ผู้คนซึมซับบรรยากาศ ลุ้นระทึก เอาใจช่วย ดีใจเมื่อได้พบว่าพบทีมหมูป่าอะคาเดมีชีวิตรอด และเสียใจเมื่อมีอาสาสมัครเสียชีวิต ไม่ต่างไปจากการติดตามการแข่งขันฟุตบอลโลกในแต่ละเกม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน

3.3 สรุป

ปรากฏทางสังคมเชิงบวกทั้ง 2 กรณีที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์ขนาดใหญ่ที่มีผู้คนร่วมติดตามสถานการณ์แบบใกล้ชิด ทั้งผ่านการรายงานข่าวของสื่อมวลชน การบอกเล่าและการแสดงความรู้สึกและคิดเห็นต่าง ๆ ใน Social media รวมทั้งเป็นผู้ร่วมลงมือกระทำ ผ่านการเป็นผู้บริจาค ผู้ร่วมวิ่ง ในกรณีของตูน บอดี้สแลม และการร่วมงานอาสาสมัครในกรณีของถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน ฯลฯ อันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากปัจจัย

ที่กระตุ้นให้มีการแสดงออกเพื่อส่วนรวม 2 แบบด้วยกัน กรณีของตูน บอดี้สแลม เป็นกิจกรรมรณรงค์เพื่อสังคม ในกรณีของถ้าหลวง เป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัย แต่ทั้ง 2 กรณีต่างมีปลายทางของการช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน กรณีแรก เป็นผลจากความสามารถในการบริการผู้เจ็บป่วยที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล กรณีหลัง เป็นผู้ประสบภัยโดยตรง ทั้ง 2 กรณีเป็นไปตามความเห็นของ Darwin ที่ว่า การดำรงอยู่ของคนเราตั้งอยู่บนความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ปกป้องการอยู่ร่วมกัน (จากการรุกราน - ในกรณีของถ้าหลวง การรุกราน ก็คือ การประสบภัยพิบัติ) และการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันนี้ ขยายวงออกไปไม่ความเป็นชาติหรือชนเผ่ามาขวางกัน เช่นที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือแบบอาสาสมัครของนักดำน้ำที่มาร่วมช่วยค้นหาที่ถ้าหลวง - ขุนน้ำนางนอน ดังนั้น แม้ว่าทั้ง 2 กรณีจะเป็นการช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางสังคมเหมือน แต่กรณีการช่วยเหลือเพื่อค้นหาชีวิตของผู้ประสบภัยที่ถ้าหลวง - ขุนน้ำนางนอน จะมีประเด็นความเป็นสากลมากกว่ากรณีแรก

หากนำเอาแนวคิดของ Tarde มาอธิบายการเข้าร่วมกิจกรรมของกรณีตูน บอดี้สแลม ก็จะเห็นว่าเป็นไปตามแบบของความนิยม (Fashion) การชอบเหมือน ๆ กัน (Sympathy) โดยผู้คนในที่ที่หนึ่งจะได้รับการส่งต่อมาจากการเข้าร่วมบริจาคของคนในที่ที่ตูน วิ่ง/รับเงินบริจาคแล้วมีการรายงานผ่านสื่อมวลชนและ Social media เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว แต่กรณีของการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถ้าหลวง - ขุนน้ำนางนอน จะเป็นเรื่องของสัญชาตญาณ (Instinctive) ซึ่งเป็นสัญชาตญาณว่าด้วยการปกป้องต่อชีวิต และการมีหน้าที่รับผิดชอบของความเป็นมนุษย์ (Duty) มีพื้นฐานว่าด้วยการเสียสละ (Selflessness) และยึดหลักที่เห็นประโยชน์ที่มีต่อผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (Altruism) ของ Darwin

กรณีศึกษาของคุณ บอดี้สแลมและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่
ถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน จะเห็นได้ว่าเป็นกรณีสะท้อนสัญชาตญาณของสังคม
รวมหมู่ของมนุษย์และสัตว์ เหมือนกับ Darwin อธิบายไว้ และหาก
จะพิจารณาตามการอธิบายของ Durkheim ก็จะได้เห็นว่า การตระหนักรู้
ร่วมกันของคนในสังคมของไทยยังดำรงอยู่และยังมีอยู่มากพอ จะเห็นได้จาก
จำนวนเงินที่ร่วมบริจาคในกรณีของคุณ และการร่วมสนับสนุนในมิติต่าง ๆ
ทั้งที่เป็นทรัพยากรที่มีและการสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ในกรณีของถ้ำหลวง
แม้ว่าจะเป็นเรื่องพื้น ๆ ก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่เอาของที่มีหรือที่เหลื่อไปช่วย
สมทบแบบให้ (Give)

ยิ่งไปกว่านั้น การตระหนักรู้ร่วมกันของคนในสังคมนี้ ยังเป็นการ “มีอยู่”
ในยุคสมัยของสังคมที่กำลังจะก้าวเข้าสู่วิถีของความสัมพันธ์แบบสังคม
สมัยใหม่ที่เป็นดิจิทัลโซไซตี้ (Digital society) ของไทย ซึ่งเป็นสังคมที่มี
ไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารเข้มข้นมากขึ้น มีทั้งเชิงบวกและลบ ในขณะที่
Durkheim ได้อธิบายถึงยุโรปที่กำลังก้าวสู่สมัยใหม่ในยุคของเขาว่าเต็มไปด้วย
ความเข้มข้นของสสารหรือตัวเรื่อง (Material Density) ที่มีความต้องการ
ความเข้มข้นของคุณธรรมควบคู่กัน (Moral Density) (Aron. 2009) สังคม
ไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมใหม่ที่เป็นดิจิทัลนี้ก็ต้องการคุณธรรมที่ควบคู่กัน
ไป เช่นเดียวกัน จากปรากฏการณ์ทางสังคมของ 2 กรณีข้างต้น พบว่า คนใน
สังคมต่างให้ความร่วมมือในการจัดระเบียบกิจกรรมในการเข้าร่วมงาน ยินดี
ที่จะจัดการมีการประสานงานกันไว้มาก่อนล่วงหน้า และให้ความร่วมมือในหน่วยงาน
เช่น การไม่ดื่มตัวคุณ บอดี้สแลม มาถ่ายรูป และการไม่สื่อสารข้อมูลที่ไม่ได้รับ
การยืนยันจากศูนย์บัญชาการช่วยเหลือผู้ประสบภัยถ้ำหลวง - นางนอน
ของผู้คนที่ใช้ Social media หรือการให้ความร่วมมือของสื่อมวลชนในการ
เข้ารับฟังการแถลงข่าว และการทำข่าวในระหว่างการลำเลียงผู้ประสบภัย

ออกจากพื้นที่ถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอนไปยังโรงพยาบาล ซึ่งเป็นการสะท้อนถึง “ความมีระเบียบวินัย” ที่ดำรงอยู่ในการจัดการ

3.4 ข้อเสนอแนะ

จากการค้นพบองค์ประกอบที่นำไปความสำเร็จของปรากฏการณ์เชิงบวกทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกรณีศึกษาที่เป็นทั้งงานใหญ่และงานยาก ข้างต้น จึงขอเสนอแนะเอาประสบการณ์จากความสำเร็จของการจัดการงานทั้ง 2 กรณีไปปรับใช้ต่อการรณรงค์/ส่งเสริมสมรรถนะของคนไทยในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นไปตามองค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิติ (ความพอเพียง/ความมีวินัย/ความสุจริต/การมีจิตสาธารณะ/ความรับผิดชอบต่อ) อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความสามารถหรือความเข้มแข็งทางสังคม ดังนี้

(1) เปลี่ยนมิติของการรณรงค์โดยรัฐ (ในความหมายที่เป็นเรื่องของส่วนราชการและบริหารจัดการโดยวิธีการแบบราชการ) เป็นการจัดการโดยส่วนที่ไม่ใช่รัฐ ทั้งนี้ ก็เป็นผลมาจากความสำเร็จของการระดมเงินโดยทุนบอดีส์สแลม ซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะ คนที่มีชื่อเสียงดี (มีคุณภาพด้านความสามารถ) กรณีดังกล่าว หากจัดการโดยรัฐ เอกชน หรือองค์กรภาคประชาสังคมที่มีอยู่ หรือจัดโดยศิลปิน ดารา ที่ไม่เป็นที่ยอมรับทั้งชื่อเสียงและความสามารถ ย่อมจะไม่ประสบความสำเร็จเท่ากับการจัดการโดยทุนและคณะ

ในขณะเดียวกัน ข้อจำกัดของการช่วยเหลือค้นหาผู้ประสบภัยที่ถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน ที่เป็นงานที่จัดการโดยรัฐ โดยเฉพาะอย่างความเชี่ยวชาญสาขาเฉพาะที่คนไทยไม่มีมาก่อน เช่น การทำแผนที่ถ้ำ การดำน้ำในถ้ำ และงานคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะใช้เป็นเครื่องมือ/อุปกรณ์ช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัย (ที่เป็นงานต่อยอดขององค์กร)

(2) เน้นการจัดการที่มีความร่วมมือหลายแบบ ทั้งนี้ก็เพราะข้อจำกัดตามที่ได้กล่าวไว้ตาม (1) เป็นเรื่องที่ไม่สามารถจัดการขึ้นโดยรัฐ จึงจำเป็นต้องประสานความร่วมมือไปยังภาคส่วนต่างๆ ซึ่งในกรณีของการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ยังพบอีกว่า แม้ว่าการสนับสนุนช่วยเหลือจะมีมาจากกองทัพ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ แล้ว ยังมีสาขาผู้เชี่ยวชาญบางด้านที่ไทยเราไม่มี ไม่ว่า การทำแผนที่ถ้ำ การดำน้ำในถ้ำ (ซึ่งควรจะเป็นงานแบบอาสาสมัคร) และงานคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ (ซึ่งควรจะเป็นงานขององค์กรเอกชนขนาดใหญ่) จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างความร่วมมือกับเพื่อนบ้านและสากล รวมทั้งการทำงานแบบเครือข่าย

(3) ให้ความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ และวาระสากล เพราะความสำเร็จของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณีล้วนมีประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ ซึ่งเป็นสัจยชาติพื้นฐานของการให้การช่วยเหลือเกื้อกูล ดังนั้น ประเด็นเหล่านี้ นอกจากจะเป็นเรื่องที่คนในสังคมให้ความสนใจเป็นพื้นฐานแล้ว ยังเป็นประเด็นร่วมของสากล ดังนั้น หากมีการจัดการในประเด็นเหล่านี้เป็นระยะ ๆ เป็นประจำปี หรือปีเว้นปี จะจัดเป็นงานใหญ่โดยจัดตั้งเป็นองค์กรถาวรหรือจะร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ หรือนำเอาวาระที่มีอยู่แล้วของสากล เช่น SDGs มาสร้างเป็นงานรณรงค์เชิงปฏิบัติการรณรงค์ลักษณะนี้ จะทำให้คนในสังคมสร้างความตระหนักขึ้นร่วมกัน

(4) สาระสำคัญของปรากฏการณ์ทางสังคมทั้ง 2 กรณี สะท้อนการดำรงอยู่ของคุณลักษณะร่วมของคนไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันและสอดคล้องกับกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสม 3 มิติ ด้วยกัน คือ (1) ความมีวินัย (2) การมีจิตสาธารณะ (3) ความรับผิดชอบ ดังนั้น จึงพอจะสรุปได้ในเบื้องต้น

ได้อีกอย่างหนึ่งว่า การดำรงอยู่ขององค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิติของคนไทย ในศตวรรษที่ 21 นั้น ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพฤติกรรมทางสังคมและการใช้ชีวิตประจำวันที่ครบถ้วน แบบพร้อมเพรียงกัน มีความสำคัญเหมือน ๆ กันหรือเท่า ๆ กัน ในขณะที่มีเหตุการณ์ขนาดใหญ่ทั้งแบบรณรงค์โดยมีเป้าหมายแบบกรณีการวิ่งเพื่อการกุศลของตูน บอดี้สแลม กับกรณีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน ก็มีความเกี่ยวข้องเพียง 3 มิติ ดังนั้น การที่จะนำเอาเรื่องเหล่านี้ ไปรณรงค์เพื่อการสร้างตระหนักร่วมของสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการดำรงอยู่/การมีอยู่ขององค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิตินั้น ๆ ต่อโครงการ พื้นที่ และกลุ่มผู้คนที่เป้าหมายของการรณรงค์

การรณรงค์เรื่อง “ค่านิยม 12 ประการ” ที่รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รณรงค์ไปเมื่อกลางปี พ.ศ. 2557 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนถึงการรณรงค์ที่ไม่มีการวิเคราะห์รายละเอียดของการดำรงอยู่/การมีอยู่ของสาระสำคัญที่รณรงค์กับความเหมาะสมของพื้นที่ และกลุ่มผู้คนที่เป้าหมาย จึงปรากฏผลในงานวิจัยว่า เรื่องค่านิยม 12 ประการนี้ กลับไม่มีการสร้างเป็นคุณธรรมสำหรับครูผู้สอน ซึ่งในทางหลักของการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับปฐมวัย ครูจะเป็นตัวอย่างหรือเป็นแบบอย่างสำคัญของการเรียนรู้ของเด็ก (สอดคล้องกับเรื่องของเขาอย่าง/เลียนแบบทำตามกันของคนในสังคมของ Tarde)

ดังนั้น การรณรงค์เรื่องทางสังคมแบบไม่มีการวิเคราะห์รายละเอียดของการดำรงอยู่/การมีอยู่ของสาระสำคัญที่รณรงค์กับความเหมาะสมของพื้นที่ และกลุ่มผู้คนที่เป้าหมาย นี้ จะเป็นการสื่อสารแบบ “ที่ๆ” ที่กล่าวถึงแต่คุณสมบัติของตัวผลิตภัณฑ์ (Products) โดยไม่สามารถจะสื่อเข้าถึงผู้รับสารปลายทางได้

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

4.1 ระบุยุทธศาสตร์

การที่จะนำเอาองค์ประกอบ/เป้าหมายของการเตรียมความพร้อมของคนไทยที่จะก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยมีคุณลักษณะ 5 มิติ คือ ความพอเพียง ความมีวินัย ความสุจริต การมีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบ นั้น คุณลักษณะของสังคมที่จะสร้างขึ้นนี้ ด้านหนึ่ง จะเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้แล้วได้ผลลัพธ์หรือสร้างคุณค่าให้กับการดำรงชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมขนาดใหญ่เป็นเครื่องมือสำคัญของการทำงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นเครื่องมือเบื้องต้นของการบริหารงานองค์กรและนโยบายในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อีกด้านหนึ่ง ต้องยืนอยู่บนที่ตั้งตามวิถีความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relations) ข้ามพ้นไปจากการยึดโยงกับการรวมศูนย์อำนาจที่นำไปสู่การสร้างคู่ปรปักษ์ในทางตรงกันข้าม (Antagonism) อันจะทำให้สังคมเกิดการไม่นับรวมขึ้นโดยกระบวนการตนเอง เพราะทศวรรษที่ผ่านมา ระบบสังคมได้สร้างฝ่ายตรงกันข้ามขึ้นโดยตนเอง และฝ่ายตรงกันข้ามนั้น เป็นผู้อธิบายความเป็นไปหรือปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านการวิพากษ์ต่าง ๆ เพิ่มหลักการที่หลากหลายของกรอบคิด/มุมมอง (Perspectives) ไม่หยุดนิ่ง ตายตัว เพิ่มชีวิตชีวาของการทำงานแบบความร่วมมือและมีส่วนร่วม เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของงานและชีวิตจริงของคนในสังคม

การนำเอาสารัตถะที่เกี่ยวข้องกับหลักของการใช้ชีวิตประจำวันมาใช้เป็นประเด็นทางสังคม นั้น จะเท่ากับการวิพากษ์มายาคติที่สืบทอดกันมาซึ่ง

ฝ่ายที่รวมศูนย์อำนาจเพื่อความเรียบร้อย สงบ และมั่นคงเป็นข้ออ้างกับฝ่ายที่อ้างความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุลเป็นเงื่อนไขหลัก ตัวอย่างของการจัดการคอร์รัปชันของสิงคโปร์ ที่มีการจัดการทั้งด้าน Demand/supply ให้สอดคล้องกัน นั้น เป็นกรณีตัวอย่างของการทำหายในการจัดการผลประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจก ครอบครัว เครือญาติและพวกพ้อง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม (ด้าน Demand) เป็นการปะทะกันระหว่างผลประโยชน์เฉพาะส่วนตัวกับส่วนรวม และผลประโยชน์เฉพาะหน้ากับระยะยาว ในขณะที่การจัดการประสิทธิภาพการบริการของรัฐ การบังคับใช้กฎหมาย การเข้าถึงซึ่งบริการ และความโปร่งใส จะเป็นด้านของการจัดการ Supply ที่ไปลดเงื่อนไขของความจำเป็นของการจ่ายสินบน (ไม่จำเป็น) ซึ่งงานในด้านนี้ต้องการรูปธรรมของงานเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์

กล่าวโดยสรุป การสร้างสมรรถนะของคนไทยที่มีความพร้อมในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมในองค์ประกอบ/เป้าหมายขั้นต้น 5 มิติ นั้น จะต้องยืนอยู่บนหลักของความสัมพันธ์ทางสังคมเชิงประจักษ์ ที่ไม่แยกระหว่างความเป็นจริงทางสังคมที่เป็นอยู่กับเรื่องที่จะสร้างออกจากกัน เพื่อให้เรื่องการสร้างความตระหนักร่วมกันกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นเรื่องที่พัฒนาไปในทางเดียวกัน มีความสอดคล้องกันทั้งในประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืน

4.2 ลักษณะของการดำรงอยู่ขององค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิติ

จากกรณีศึกษาปรากฏการณ์เชิงบวกทางสังคมทั้ง 2 กรณี พบว่า มีการดำรงอยู่ของคุณลักษณะร่วมของกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมใน 3 มิติด้วยกัน คือ (1) ความมีวินัย (2) การมีจิตสาธารณะ (3) ความรับผิดชอบ แต่ไม่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความพอเพียง” และ “ความสุจริต” ซึ่งในบทที่แล้ว ได้มีข้อเสนอสำหรับการรณรงค์ที่เหมาะสมไปแล้วว่า มีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในมิติเหล่านี้กับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม (ตามลักษณะของແຈກແຈງຂອງປະຊາກອນ เช่น เพศ อายุ อาชีพ และอื่น ๆ)

นอกจากดำรงอยู่ตามลักษณะของความสัมพันธ์ทางสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน แล้ว องค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิติ ยังจะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคมขนาดใหญ่ พร้อม ๆ กับมีระดับหรือดีกรีความเข้มข้นของการให้ความสำคัญในเรื่องต่าง ๆ ทั้ง 5 มิติ ไม่เท่ากัน และเรียงลำดับความสำคัญไม่เหมือนกัน

ดังนั้น การนำเรื่องเหล่านี้ไปรณรงค์เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติที่จะสร้างความพร้อมและความสามารถที่จะดำรงอยู่ในศตวรรษที่ 21 นั้น จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดของแต่ละรายการที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ มากกว่าที่จะรณรงค์ให้แล้วเสร็จไปตามแผนงานที่มี

4.3 ประสานพลังจากการเคลื่อนไหวฐานราก/ขบวนการทางเลือก

ด้วยเรื่องที่เกิดขึ้นนี้เป็นประเด็นทางสังคมและในมุมมองของสังคมศาสตร์ จึงจะพิจารณาการปฏิบัติการขององค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิติ ในพื้นที่ทางสังคมใน 2 แบบแผนด้วยกัน คือ แบบที่เป็นไปโดยสถาบันทางสังคม เช่น โรงเรียน การสอนของพระ ขนบและประเพณี กับแบบที่เป็นไปโดยการกระทำทางสังคมในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือที่เป็นปฏิกิริยาตามความสัมพันธ์ในการใช้ชีวิตประจำวันของปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคมเมือง เช่น การสื่อสารโดยส่วนราชการในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการกับการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ การศึกษาในระบบกับการเรียนรู้ทางสังคมที่เห็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ เป็นต้น

ผู้วิจัย เห็นว่า การแปรผลเรื่ององค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิติให้เป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นั้น จำเป็นที่จะต้องดำเนินการทั้งส่วนที่เป็นการดำเนินการโดยหน้าที่ของภาครัฐ (ส่วนราชการและตามระบบงานแบบข้าราชการ) ส่วนที่เป็นการดำเนินงานของสถาบันทางสังคม และส่วนที่เป็นการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คน ซึ่งทั้ง 3 ส่วน จะมีวิธีการบริหารจัดการที่ไม่เหมือนกัน แต่ที่ผ่าน ๆ มา มักจะมีการบริหารจัดการงานทั้ง 3 ส่วน ที่เป็นไปโดยวิธีการบริหารงานตามระบบราชการ (แบบรวมศูนย์อำนาจสั่งการ) แต่เพียงอย่างเดียว

ประเด็นสำคัญเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัย มีความเห็นต่างไปจากงานของสายชล สัตยานุรักษ์ ที่ว่า การยึดโยงกับวิถีความเป็นชุมชนของผู้คน เป็นไปอย่างลดน้อยถอยลง การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวคิดที่ไม่กว้างขวาง ทั้งนี้ก็เพราะหากมองในเชิงจำนวนของผู้คนที่อาศัยในชนบทที่เหลือปัจจุบันหรือลูกหลานของคนชนบททั่วไปที่ย้ายเข้ามาทำงานในเมืองแล้ว จะเป็นตาม

ที่สายชล อธิบายไว้ แต่หากมองให้ลึกลงไปในเชิงพลวัต จะพบว่า ลึก ๆ แล้ว การยึดโยงในวิถีความเป็นชุมชนของคนเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ จะสังเกตได้จาก เริ่มมีกระแสไหลกลับไปสร้างงาน สร้างอาชีพที่บ้านเกิดของตนเองมากขึ้น ในช่วงปี 2 ปีนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ ต้องการที่จะนำเอาแนวคิดแบบ การสร้างงานสร้างอาชีพแบบ “สัมมาชีพเต็มพื้นที่” ของประเวศ วะสี มาประกอบการพิจารณา ทั้งก็เพราะ (1) แนวคิดที่ว่าด้วยสัมมาชีพเต็มพื้นที่นี้เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นข้อต่อระหว่างการจัดการตนเองกับการจัดการ ครัวเรือนและกลุ่ม การจัดการคุณภาพชีวิตด้านสังคมสาธารณสุขย้อนกลับ ไปสร้างมิติสัมพันธ์กับการจัดการเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน ทั้งในความเป็น ผู้ผลิตและผู้บริโภค ที่ยึดโยงการจัดการประโยชน์เข้ากับหลักศีลธรรม รวมทั้งเป็นข้อต่อระหว่างชุมชนกับระบบเศรษฐกิจการตลาดและการบริโภค (2) องค์ประกอบ/เป้าหมาย 5 มิติ ตามคุณลักษณะที่จะสร้าง เป็นเรื่อง ในทำนองเดียวกับเรื่องนิยามของสัมมาชีพเป็นอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม มีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ เป็นไป ตามหลักการของเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับหลักศีลธรรม ในขณะที่ประเวศ วะสี นำเอาเรื่องสัมมาชีพไปโยงเข้ากับการจัดการสาธารณสุข ในที่นี้ก็ควรจะ ต่อยอดไปรณรงค์เป็นองค์ประกอบของคนไทยที่จะก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21

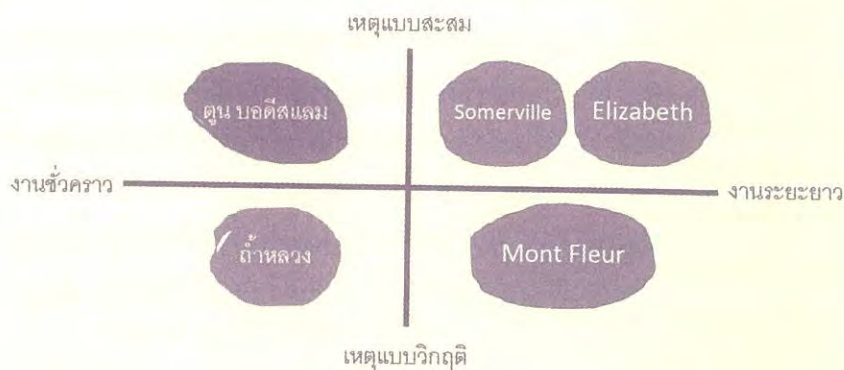
ในเรื่องที่สำคัญกว่านั้น ก็คือว่า ชุมชน/ชนบท วิสาหกิจชุมชน และ ผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งเป็นภาคส่วนของฐานราก เป็นภาคส่วนที่มีความต้องการที่ก้าวเข้าสู่โอกาสที่เปิดกว้างของศตวรรษใหม่พอ ๆ กับเมือง และกิจการบริษัทขนาดใหญ่ ผู้วิจัย จึงขอเสนอให้นำเอาองค์ประกอบ /เป้าหมาย 5 มิติ นี้ไปเป็นแนวทางสำหรับการสร้างคนไทยในพื้นที่ชุมชน/ ชนบท เป็นส่วนหนึ่งของเคลื่อนไหวฐานราก/ขบวนการทางเลือก ที่จะเข้ามา เดิมเป็นความใหม่ให้กับระบบสังคมโดยรวม

4.4 การจัดการ

กรณีศึกษาว่าด้วย การรณรงค์ขนาดใหญ่และเป็นประเด็นเชิงบวกทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นกรณีของตูน บอดี้สแลม และถ้าหลวง - ขุนน้ำนางนอน ที่มีการจัดองค์กรรณรงค์เป็นการจัดองค์กรแบบชั่วคราว หมายถึง เมื่อจบวัตถุประสงค์ของงานก็จะยุติหรือเปลี่ยนรูปร่างของการจัดองค์กรไป ในขณะที่งานด้าน Somerville, Elizabeth Project และ Mont Fleur Project นั้นเป็นงานที่ระยะดำเนินการยาวกว่าหรือเป็นงานแบบต่อเนื่อง (กรณีของ Mont Fleur มีระยะเวลาดำเนินงาน 2 ปี) ตัวอย่างของความสำเร็งนี้ มีกรณีที่รัฐ (ส่วนราชการ) เข้ามาเกี่ยวข้องเพียงรายการเดียว คือ การจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถ้าหลวง - ขุนน้ำนางนอน ซึ่งเป็นไปตามบทบาทของการจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัย นอกนั้นเป็นการดำเนินงานโดยภาคส่วนที่ไม่ใช่รัฐต่างอาศัยการทำงานเชิงกระบวนการ มากกว่าการทำงานตามกรอบหน้าที่แบบ Functionalism แต่กลับเป็นงานที่นำไปสู่การบรรลุในผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (Goals) ดังนั้น การที่จะนำเอาองค์ประกอบเป้าหมาย 5 มิติ ไปแปรผลสู่การปฏิบัตินั้น ควรที่จะนำเอาคุณลักษณะของการทำงาน ของ Somerville, Elizabeth Project และ Mont Fleur Project ไปใช้เป็นตัวอย่าง

พร้อมกันนั้น ก็ควรที่จะนำเอากระบวนการ โดยเฉพาะการสร้างสรรค์หรือการกระตุ้นความสนใจของสาธารณะที่มีต่องานในกรณีของตูน บอดี้สแลม และกรณีถ้าหลวง - ขุนน้ำนางนอน เข้ามาใช้ประโยชน์สนับสนุน เช่น การจัดการความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรม การพึ่งพาและการประสานการจัดการความรู้และเทคโนโลยีผ่านเครือข่ายอาสาสมัคร ซึ่งเป็นประสบการณ์ความสำเร็จจากทั้ง 2 กรณี ที่มีการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระ

เข้าไปร่วมจัดการอยู่เป็นระยะ ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการจัดการแบบเดียวกับ
ที่ Somerville, Elizabeth Project และ Mont Fleur Project

ดังนั้น ลักษณะสำคัญของการจัดการรณรงค์ประเด็นทางสังคม ที่จะ
นำไปสู่ความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นงานชั่วคราวหรืองานรณรงค์ในระยะยาว
ไม่ว่าจะเป็นรณรงค์เพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในภาวะวิกฤติหรือการรณรงค์
แบบต่อเนื่อง จะต้องมีการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระ เพื่อเพิ่มความเข้มข้นในการ
จัดการ เพื่อรองรับต่อการรณรงค์ (หรือมุ่งผลสำเร็จ) เป็นระยะ ๆ (ซึ่งเป็น
บุคลิกลักษณะที่ไม่ใช่การทำงานแบบราชการอย่างชัดเจน)

บรรณานุกรม

- จำนง เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (มีนาคม - เมษายน 2550). “จุดอ่อนคนไทยในสายต่างชาติ”. นิตยสารศิลปวัฒนธรรม พฤศจิกายน 2549.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547). ชาตินิยม และหลังชาตินิยม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร
- ประกาศปิดบับแต่ง. (10 ตุลาคม 2561). การเมืองภาคประชาชน ขบวนการประชาสังคมในสังคมไทย และบทบาทต่อสังคมการเมืองไทย. <https://www.tu101.org>
- ประเวศ วะสี. (2549). การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน สุขภาพชุมชนเป็นรากของสุขภาวะทั้งมวล. กรุงเทพฯ : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2549). การต่อสู้ของทุนไทย การปรับตัวและพลวัตเล่ม 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน
- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2554). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย การเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. ใน การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 13 วันที่ 22 - 24 มีนาคม พ.ศ. 2555. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (10 ตุลาคม 2561). การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย. <https://www.tu101.org>
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2554). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย การเป็นพลเมืองกับอนาคต ประชาธิปไตยไทย. ใน การประชุมวิชาการ

- สถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 13 วันที่ 22 - 24 มีนาคม พ.ศ. 2555.
กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า
- สายชล สัตยานุรักษ์. (12 ตุลาคม 2561). ชาตินิยม วัฒนธรรม และความขัดแย้ง.
<https://www.academia.edu>
- สุธาสัย ยิ้มประเสริฐ และทิพย์พาวร ตันติสุนทร. (2556). จาก 100 ปี ร.ศ.130 ถึง 80 ปี ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์
- สุธัญญา จูโตปการ. (2558). การวิจัยค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ กับความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของครูปฐมวัยภาคใต้ ในอนาคต. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัยสงขลา.
- อภิชัย พันธเสน และสถาพร เจริญธรรม. (พฤษภาคม - สิงหาคม 2553). “การประยุกต์ใช้แนวคิดการอภิบาลผ่านความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ศึกษากรณี : แนวทางการปฏิบัติที่ดีเลิศของต่างประเทศ”. วารสารวิชาการ ป.ป.ช., 3 (1) : 47 - 61.
- โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (มิถุนายน - กันยายน 2553). “เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกของประเทศไทย”. วารสารร่วมพักษ์, 28 (3) : 184 - 209
- Aron, Raymond. (2009). Main Currents in Sociological Thought Volume 2. United States : Transaction Publishers
- Bardach, Eugene. (1998). Getting Agencies to Working Together : The Practice and Theory of Managerial Craftsmanship. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Beery et al. (10 ตุลาคม 2561). The Mont Fleur Scenarios : What will South Africa be like in The year 2002 ?. <https://www.reospartners.com>

- Donahue, John D and Zeckhauser, Richard J. (2006). **Public-Private Collaboration**, The Oxford Handbook of Public Policy. Oxford University Press.
- Ekman, Paul. (10 ตุลาคม 2561). **Darwin's Compassionate View of Human Nature**. <https://www.jamanetwork.com>
- Kahane, Adam. (2012). **Transformative Scenario Planning : Working Together to Change the Future**. : California : Berrett-Koehler Publishers.
- Kania, John & Kramer, Mark. (2011). **Collective Impact**, Stanford Social Innovation Review. United States : Leland Stanford Junior. University
- Ngammuk, Patinya. (10 October 2018). **A Comparison of Twelve Core Values of Thai people defined by the Head of National Council for Peace and Order (NCPO) found in Thai private and public university students**. <https://www.files.eric.ed.gov>
- Tarde, Gabriel. (1903). **The Laws of Imitation**. New York: Macmillan Publishers.
- Tejapira, Kasian. (2009). "The misbehaving jeks: the evolving regime of Thainess and Sino Thai Challenges" **Asian Ethnicity**, 10 (3), 263 - 283.

สำนักงานคณะกรรมการสุภาพแห่งชาติ
สำนักงานโครงการจิตอาสาเพื่อสังคมสุภาพ (สอปร.)
ที่อยู่ อาคาร 10 สถาบันข้าราชการ ชั้นที่ 4 เลขที่ 126/146
ช.ติวานนท์ 14 ต.ตลาดขวัญ อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000